

Obrazovni sustav u Finskoj i odabir pristupnika na učiteljski studij

---

Blažević, Denis

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:196364>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI

OBRAZOVNI SUSTAV U FINSKOJ
I ODABIR PRISTUPNIKA NA UČITELJSKI STUDIJ

-završni rad-

MENTOR:

prof. dr.sc. Sofija Vrclj

STUDENT:

Denis Blažević

MATIČNI BROJ: 0267027841

Dvopredmetni studij engleskog
jezika i književnosti i pedagogije

Rijeka, rujan 2016.

Sadržaj

1. Uvod.....	3
2. Finska – život, ljudi i kultura	4
3. Obrazovni sustav Finske	10
3.1. Povijesni pregled razvoja školstva u Finskoj	12
3.2. Predškolsko obrazovanje	14
3.3. Osnovnoškolsko obrazovanje	15
3.4. Srednjoškolsko obrazovanje	17
3.5. Visokoškolsko obrazovanje	19
4. Učiteljska profesija u Finskoj.....	22
4.1. Povijesni razvoj obrazovanja učitelja u Finskoj	23
4.2. Struktura obrazovanja učitelja u Finskoj i njihov položaj u društvu	27
5. Selekcija studenata za učiteljsku profesiju.....	32
6. Izazovi za obrazovnu politiku u Finskoj	40
7. Zaključak	47
8. Sažetak	49
9. Literatura	50

1. Uvod

Proučavajući međunarodna istraživanja koja provjeravaju i vrednuju znanja, vještine i sposobnosti stanovnika mnogih industrijskih zemalja, Finska se pokazala kao jedna od zemalja koje postižu iznimno visoke rezultate u jezičnom, matematičkom i prirodoslovnom području. Veliko zanimanje za ovu zemlju pokazuju zemlje u razvoju poput Hrvatske jer uzimaju Finsku kao primjer da je moguće od slabo razvijene i siromašne zemlje postati jedna od vodećih u svijetu. Kao posljedica velikog interesa za Finsku pojavljuje se sve više stručnih putovanja na kojima se održavaju seminari i stručna usavršavanja iz kojih se na temelju novih iskustava mogu donijeti i implementirati odluke usmjerene kvaliteti i uspjehu. Osim zemalja u razvoju koje traže najbolje odluke koje bi implementirale u vlastitu ekonomiju i obrazovanje, Finsku analiziraju i vodeće svjetske sile kako bi svoje dobro funkcionirajuće sustave učinili još boljima. Finska je nakon Drugog svjetskog rata počela mijenjati svoj obrazovni sustav iz temelja u čemu je uvođenjem brojnih reformi u svoje školstvo strukturirala obrazovni sustav koji omogućuje jednake šanse za obrazovanje svima, neovisno o spolu, socio-ekonomskom statusu, religiji ili bilo kojem drugom čimbeniku. Restrukturiranjem obrazovnog sustava, znanje i obrazovanje postali su glavni faktori za uspjeh. Znanje je postalo kapital u Finskoj, a da bi bilo moguće steći željeno znanje potrebni su dobri i kvalitetni učitelji koji će pripremiti pojedinca za život i za tržište rada. Kako bi učitelji mogli kvalitetno obavljati svoj posao, moraju biti dobro obučeni i pripremljeni za rad s učenicima, ali kao i u svakoj drugoj profesiji, ne mogu svi obavljati sve poslove. Iz tog razloga su fakulteti za izobrazbu učitelja odlučili uvesti prijemne ispite koji se sastoje od nekoliko tipova zadataka kako bi provjerili imaju li kandidati potrebna znanja, vještine i sposobnosti, te koliko su stvarno zainteresirani za profesiju učitelja. Termin učitelj koji će se koristiti u ovom radu odnosi se na učitelje razredne nastave i predmetne učitelje u osnovnoj školi te predmetne i strukovne učitelje u općim višim i strukovnim srednjim školama. Cilj ovog rada je analizom literature o načinu života i obrazovnom sustavu objasniti zašto je Finska tako uspješna, te koji su to strogi uvjeti koje kandidat mora zadovoljiti da bi postao učitelj.

2. Finska – život, ljudi i kultura

Finska, nordijska zemlja smještena na sjeveroistoku Europe, bogata prirodnim ljepotama poput jezera, šuma i otoka danas je jedna od vrlo razvijenih zemalja no osim toga, ova zemlja je od 1995. godine i članica Europske Unije. Finska obuhvaća površinu od 338,000 kvadratnih kilometara i ona je peta zemlja po veličini u Europi (uključujući europsku Rusiju), a na ljestvici se smjestila između Njemačke i Poljske (Lavery 2006.). Iako Finska ima pregršt prirodnih ljepota, upravo ju ljudi čine upečatljivom. Njihova tradicija čini ovu zemlju zanimljivom (Swallow 2011.).

Finska ima populaciju koja broji više od 5.2 milijuna stanovnika od čega većina živi u južnom dijelu zemlje (Lavery 2006.). Na *Slici 1* u nastavku teksta jasno je vidljiv položaj gradova od kojih se većina nalazi na južnom dijelu Finske. Prosječna gustoća naseljenosti iznosi 17 stanovnika po kilometru kvadratnom. Zbog velike razlike u naseljenosti južnog i sjevernog dijela Finske, gustoća naseljenosti na jugu iznosi više od 200 stanovnika po kilometru kvadratnom, dok je na sjeveru gustoća naseljenosti samo 2 stanovnika po kilometru kvadratnom (OECD 2003.). Visok stupanj urbanizacije počeo se odvijati ubrzano. Prije 1969. godine, većina Finaca živjela je u ruralnim sredinama, no unatoč urbanizaciji, Finska i dalje ostaje jedna od najslabije naseljenih zemalja u Europi.

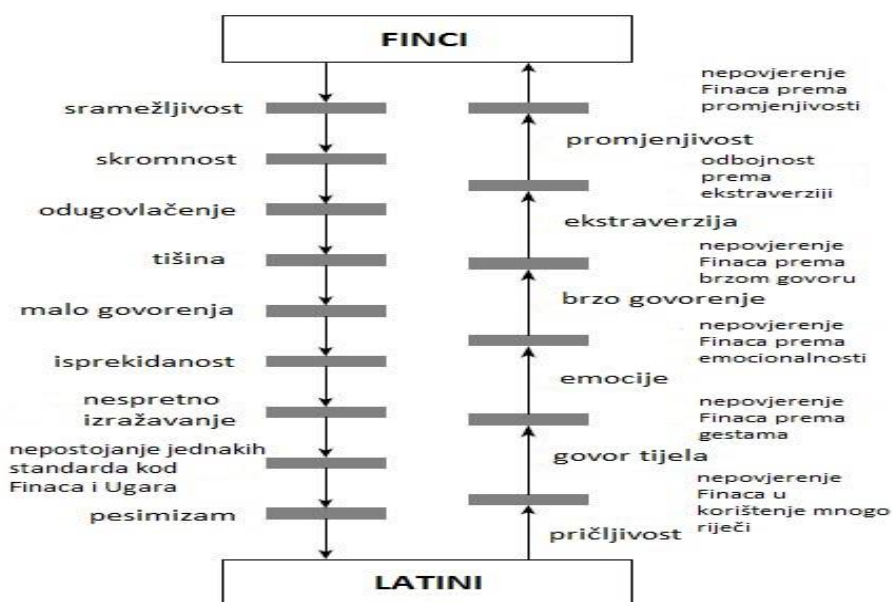

Slika 1. Karta Finske danas¹

¹ Preuzeto iz: Lavery, J. (2006). *The history of Finland*. Greenwood Press: Westport

Kako bismo lakše razumjeli pojedine događaje u Finskoj potrebno je opisati njezine stanovnike, njihovu kulturu i način života. Lewis (2005.) je proveo anketu čiji je cilj bio dobiti mišljenja studenata finskih sveučilišta na pitanje Tko je Finac? Jedan od odgovora koji se ponavljao među studentima glasi ovako: Tipični Finac je tih, ...sramežljiv, nekomunikativan, povučen, introvert, pomalo hladan i uštogljen, nepovjerljiv, sumnjiv, teško ga je uvjeriti, tvrdoglav, nedruštven i egocentričan. Ograđuje se od drugih, nema baš društvenu osobnost, vrlo je zatvorena osoba s kojom je teško stupiti u kontakt, nedostaje mu samosvijesti, loše govori engleski i druge strane jezike, a čak i ako zna dobro govoriti engleski, nastoji izbjeći korištenje istog što je više moguće (Lewis 2005.).

Richard D. Lewis u knjizi *When cultures collide: Leading across cultures* (2006.) navodi vrijednosti koje opisuju Fince, od kojih izdvaja srdačnost, inteligenciju i marljivost, toleranciju, demokratičnost, neovisnost, svjesnost o baštini i nacionalnosti koju vole i čuvaju. Finci sebe u osnovi vide kao tolerantne (što u glavnini i jesu), ali imaju naklonost potajno prezirati one skupine ljudi koji ne prihvaćaju određene finske standarde ponašanja. Ove fobije uključuju: pričljivost, otvoreno iskazivanje emocija, isticanje govora tijela, konstantno čavrljanje, nedostatak preciznosti pa čak i karizma (*Slika 2*) (Lewis 2005.). *Slika 2* ukazuje na mišljenje da Fince karakteriziraju sramežljivost, skromnost, umjerenost, tišina, malo razgovora, isprekidanost, nespretno izražavanje, nepostojanje jednakih standarda kod Finaca i Ugara te pesimizam. Osim toga Finci druge kulture smatraju neobičnima i ponekad naglima i nesmotrenima. U ovom slučaju su na slici prikazana mišljenja Finaca o Latinima. Finci im zamjeraju pričljivost, naglašen govor tijela i korištenje mimika i gesti, emocije i njihovo pretjerano iskazivanje, imaju otpor prema brzom govorenju, pretjeranoj ekstrovertiranosti i naglom mijenjanju odluka i aktivnosti.

Slika 2. Barijere u komunikaciji²

Kao i u drugim nordijskim zemljama, i u Finskoj je velik postotak osoba koje konzumiraju alkohol u većim količinama. 2005. godine utvrđeno je da je alkohol bio glavni uzrok smrti među populacijom u dobi između 15. i 64. godine, a osim alkohola Finci vode i u količini konzumacije kave. No neovisno o prethodno navedenim ovisnostima i ponašanju, Finci se procjenjuju kao jako sretna nacija (Phillips 2008.). Finac ne voli čuti da ljudi govore kako je Finska dio Rusije; voli svoju zemlju, njezinu prirodu, svoj jezik. Ponosan je što je Finac; zanima ga čuti što drugi misli o njemu i sviđa li se toj osobi, no u istu ruku ne želi znati istinu. U vanjskom svijetu Finac je više naklonjen slušati druge nego govoriti, pesimističan je, uvijek izgleda žalosno, ne smije se ako se ne zabavlja, nema razvijen smisao za humor, nije baš spreman pomoći niti je druželjubiv kada ga tek upoznaš, izgleda hladno ali nakon što ga upoznaš je prijateljski raspoložen, no nije naviknut na osobe iz drugih zemalja (Lewis 2005.). Finci imaju snažan nacionalni identitet i ponosni su na svoju zemlju i naslijeđe. Nakon što su stoljećima bili pod okupacijom i služili kao bojišna polje za Rusiju i Švedsku, sada pragmatično izražavaju snažnu neovisnost (Phillips 2008.).

Za finsku kulturu može se reći da je ona niskokontaktna kultura. Prema Tubbs (2012.), pripadnici niskokontaktne kulture rjeđe se dodiruju, održavaju veću interpersonalnu distancu i manje su direktni u neposrednom kontaktu i kontaktu očima (str. 164). Finac zahtijeva mnogo prostora, kako fizički, tako i mentalno. Finci uživaju u veličini svoje zemlje i njeguju koncept

² Preuzeto iz: Lewis, R. D. (2005). *Finland, Cultural Lone Wolf*. Intercultural Press: Yarmouth

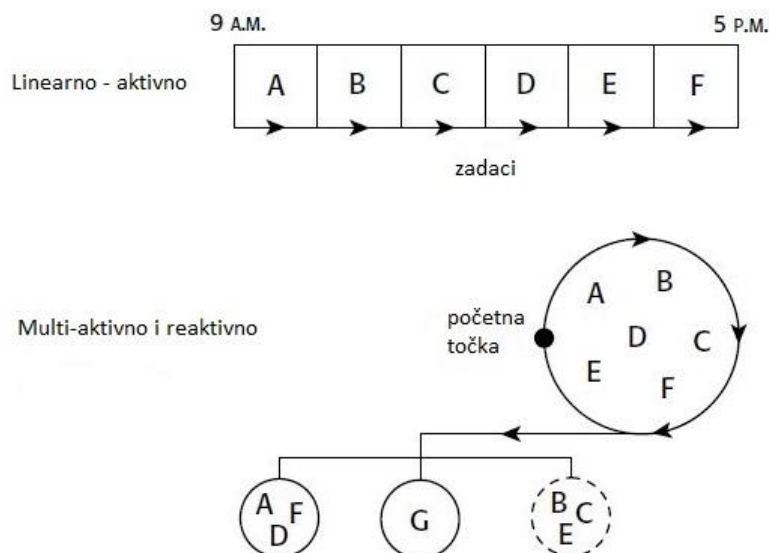
praktički praznog teritorija koji se prostire u daljinu koliko pogled seže. Kuće su prostrane onoliko koliko si Fini mogu priuštiti tijekom gradnje, iako troškovi grijanja pri tome stavljaju određena ograničenja. Prostorije su dobro osvijetljene i prozračne, a niz dobro poznatih arhitekata stvorili su kuće i javne zgrade koje se ističu po maksimalnoj iskorištenosti prostora i svjetla (Lewis 2005.).

Osim potrebe za većim osobnim prostorom i malo interakcije, vrijeme je jedna od komponenti koja razlikuje pojedine kulture od Finske. Svaka kultura različito koncipira vrijeme, a stav pojedinca prema vremenu može se opisati na nekoliko načina: linearno, monokrono, polikrono i kružno shvaćanje vremena (*Slika 3*).

„Vrijeme je linearno i kao jedna linija proteže se iz prošlosti kroz sadašnjost prema budućnosti. Koristi se kao sredstvo ili oruđe kojim se organizira dan, odlučuje o prioritetima, npr. da se 'nema vremena' za sastanak s nekim. Polikrono strukturiranje vremena znači sasvim suprotno: mnogi se poslovi rade istovremeno, sudjelovanje u životu drugih osoba je snažno, što implicira postojanje naglaska na društvenim odnosima, radije nego na 'pridržavanju rasporeda'. Polikrono vrijeme se ne doživljava baš kao resurs i prije ga se može usporediti s točkom nego s crtom,, (Mrnjauš, Rončević & Ivošević 2013., str. 33).

Za razliku od linearnog i polikronog strukturiranja vremena „monokrono strukturiranje vremena znači raditi jednu po jednu stvar, u rasporedu gdje događaji teku jedan za drugim i gdje različiti zadaci imaju svoje vrijeme u kojem se izvršavaju. Za monokrone kulture vrijeme se kontrolira, skoro da je opipljivo i o njemu se govori kao o resursu za korištenje, trošenje i čuvanje“ (Mrnjauš, Rončević & Ivošević 2013., str. 32). Posljednji je kružni koncept vremena karakterističan za neke azijske kulture koje vrijeme prate kroz izmjene godišnjih doba i nebeskih tijela u kojima se ponavljaju neki događaji i mogućnosti (Lewis 2005.).

Slika 3. Koncepti shvaćanja vremena³

U Finskoj su koncepti prostora i vremena jasni i nedvosmisleni. Što se tiče raspodjele vremena, njime se ne razbacuje i zbog toga stižu na sastanke i sjednice točno kada je dogovoreno (Lewis 2006). Shvaćanje vremena među Fincima je gotovo isključivo monokrono i ono diktira da pojedinac završi svoj zadatak u potpunosti, cjelovito i dobro. Tek nakon što završi s jednim zadatkom trebao bi preći na idući. Od primarne važnosti za Fince je dakako bliža budućnost jer to je vremenski okvir u kojem će realizirati svoje ciljeve te dokazati učinkovitost pripreme za njihovo ostvarenje (Lewis 2005).

Finska je do Drugog svjetskog rata bila prosječna zemlja kao i većina europskih zemalja što je u području obrazovanja značilo i da su se mogli obrazovati samo stanovnici višeg socijalnog statusa. U većim gradovima, nakon što je doživjela gospodarsku krizu, od 1960-ih se počela sve više industrijski i tehnološki razvijati što je aktualiziralo ideju o ponovnom uspostavljanju škola koje svima nude jednake mogućnosti obrazovanja. „Kao relativno malen narod smješten između znatno većih sila na istoku i zapadu, Finci su naučili prihvaćati svijet oko sebe i okušavati sreću s onim što imaju. Diplomacija, suradnja, rješavanje problema i težnja za suglasnosti postali su glavna obilježja moderne finske kulture“ (Sahlberg 2012., str. 41). Navedene karakteristike odigrale su veliku ulogu u formiranju novog, kvalitetnijeg odgojno-obrazovnog sustava koji je toliko utjecao na cijeli svijet da je postao simbolom „idealnog“ školskog sustava na kojem se trebaju temeljiti svi drugi obrazovni sustavi.

³ Preuzeto iz: Lewis, R. D. (2005). *Finland, Cultural Lone Wolf*. Intercultural Press: Yarmouth

U zadnjih 20 godina napredak Finske bio je stalan, na trenutke čak i spektakularan, a spektakularnost se vidi u vrhunskim atletskim uspjesima, žene su počele ravnopravno participirati u političkom životu i može se reći da je istinska demokracija počela cvjetati (Lewis 2006.). Finska se našla na samome vrhu brojnih međunarodnih organizacija i sektora poput OECD-a i Svjetske Banke (Andersson 2008.). Iz tabličnog su prikaza vidljiva područja u kojima se Finska vrlo visoko pozicionirala i gdje konkurira visokorazvijenim zemljama poput Sjedinjenih Američkih Država, Japana, Švedske, Kanade i Južne Koreje. Područja u kojima se Finska pokazala izrazito uspješnom su: tehnološka dostignuća, pismenost, uspješnost na sportskim natjecanjima (Olimpijske igre), sloboda u donošenju odluka, porast konkurentnosti i inovacije u komunikacijskoj tehnologiji. Obrazovanje i inovativnost se smatraju najjasnijim dimenzijama učinkovitosti. Vjerovanje u važnost obrazovanja, istraživanja i inovacija kao faktora koji doprinose dobrim ekonomskim i društvenim dostignućima je izrazito snažno u Finskoj (Andersson 2008.).

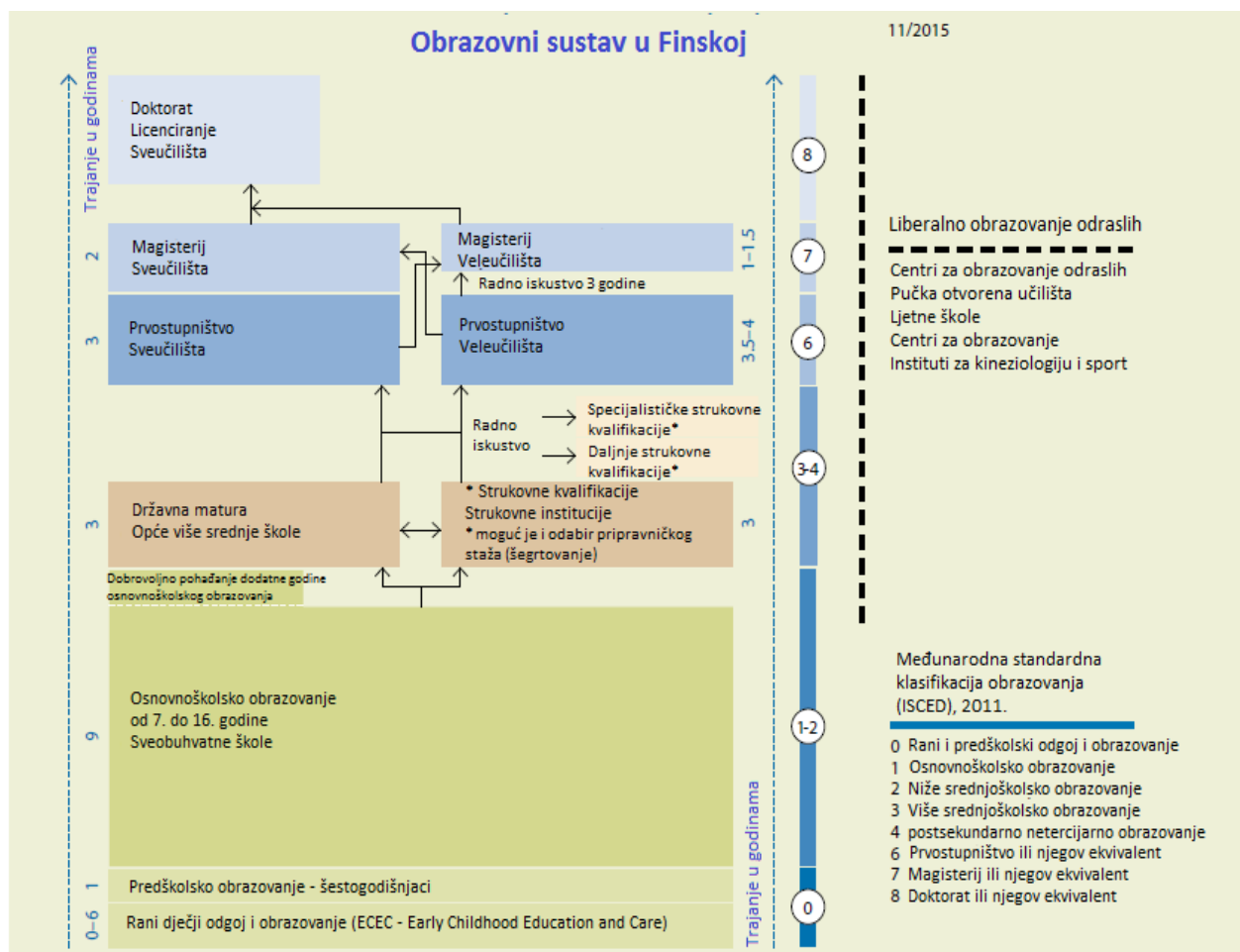
Finska top ljestvica uspjeha		Ljetne Olimpijske medalje (ukupno, za pojedino razdoblje)				
	Tehnološka dostignuća	Pismenost (% u populaciji)		Sloboda odlučivanja	Rast konkurentnosti	Patenti u komunikacijskoj tehnologiji
1	Finska	Finska	Finska	Finska	Finska	Finska
2	SAD	Kanada	Švedska	SAD	SAD	Švedska
3	Japan	Novi Zeland	Mađarska	Kanada	Švedska	Japan
4	Južna Koreja	Australija	Danska	Švedska	Tajvan	Nizozemska
5	Švedska	Irska	Norveška	Švicarska	Danska	SAD

Tablica 1. Tablica s prikazom područja u kojima se Finska nalazi na samome vrhu⁴

O ovom hvaljenom odgojno-obrazovnom sustavu detaljnije će se govoriti u sljedećem poglavlju, a za shematski prikaz ovog obrazovnog sustava pogledati *Sliku 4*.

⁴ Preuzeto iz: Andersson, J. O. (2008). Finland – Twelve Points!. *Research on Finnish Society* (1), 59-69

3. Obrazovni sustav Finske

Slika 4. Shematski prikaz obrazovnog sustava u Finskoj⁵

Kako bismo uvidjeli značaj kojeg Finci daju učiteljima, smatram potrebnim opisati obrazovni sustav Finske. Finski obrazovni sustav sastoji se od dobrovoljnog, jednogodišnjeg predškolskog obrazovanja i obveznog devetogodišnjeg općeg obrazovanja nakon kojeg slijedi dobrovoljno strukovno ili više srednjoškolsko (gimnazijsko) obrazovanje. Visoko obrazovanje se odvija na sveučilištima i veleučilištima. Obrazovanje odraslih je dostupno na svim razinama obrazovnog sustava. Svi šestogodišnjaci imaju pravo na besplatno predškolsko obrazovanje. U 2008. godini 99% šestogodišnjaka je pohađalo predškolsko obrazovanje (Niemi, Toom & Kallioniemi 2012.).

⁵ Preuzeto iz: Ministry of Education and Culture, Dostupno na: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/koulutusjaerjestelmae/liitteet/finnish_education.pdf, pristupljeno: 27.01.2016.

„Kvaliteta, efikasnost, jednakost i internacionalizam ciljevi su finskog obrazovanja i znanosti“ (Damjanović 2010., str. 201). Odlike finskog obrazovnog sustava su u paralelnim strukturama te mogućnosti jednakog, ali što je još važnije reći, besplatnog obrazovanja za sve što je u skladu s Općom deklaracijom o pravima čovjeka. Postizanje obrazovne jednakosti već je dugo vremena glavni cilj finskog obrazovnog sustava. Cilj i svrha finskog općeg obrazovanja je osigurati dovoljno jednakosti u obrazovanju diljem zemlje. Jednakost u obrazovanju predstavlja jednakost šansi za sve (Niemi, Toom & Kallioniemi 2012.). Mogućnost besplatnog obrazovanja postignuta je zahvaljujući velikom postotku novca koji se izdvaja iz državnog proračuna jer Finci vide ulaganje u obrazovanje kao ulaganje u državu.

Središnje tijelo državne uprave za područje obrazovanja u Finskoj je Ministarstvo obrazovanja. U suradnji s Državnim uredom za obrazovanje, Ministarstvo obrazovanja odlučuje o obrazovnim ciljevima, sadržajima i metodama rada za osnovnoškolsko, srednjoškolsko obrazovanje i obrazovanje odraslih (Eurydice⁶: Description of education system: Finland⁷). Osim što Finska po uspješnosti ima jedan od najboljih obrazovnih sustava općenito, uspješnost donje granice od 10% finskih škola je i dalje bolja od srednjih vrijednosti među rezultatima članica OECD-a. Drugim riječima, Finska virtualno nema nisko-djelotvornih škola (Auguste, Kihn & Miller 2010.).

Obrazovna jednakost u Finskoj podržana je na mnogo različitih načina. Osnovni preduvjeti za učenje su stvoreni osiguravanjem besplatnog obrazovanja, podrške i vođenja, ponudom besplatnih obroka u školi, zdravstvene zaštite, prijevoza, materijala i alata za učenje kao i blagostanje učenika i drugih službi za podršku (Niemi, Toom & Kallioniemi 2012.). “Financiranje obrazovanja je *per capita*. Prosječna cijena troškova obrazovanja jednog učenika u osnovnoj školi je oko 6 700 eura. Tu su uračunati troškovi prijevoza, prehrane, knjiga/udžbenika, zdravstvene zaštite, podučavanja...” (Damjanović 2010., str. 203).

Iznenadujući faktor je količina vremena koje djeca provedu u školskoj učionici. Njihovi školski dani su relativno kratki, te često završavaju u ranim popodnevnim satima. Finski učenici prema OECD-ovim podacima provode rekordno mali broj sati u odnosu na neke visoko razvijene zemlje, a on iznosi 5 523 sata, dok je prosjek 6 847 sati (Swallow 2011.). Prethodno navedeni

---

⁶ **Eurydice** je mreža koja podržava i omogućava europsku suradnju u području cjeloživotnog obrazovanja dajući informacije o obrazovnim sustavima i politikama u 37 zemalja te objavljuje istraživanja o aktualnim problemima europskih obrazovnih sustava

⁷Eurydice: Description of education system: Finland, Dostupno na:

http://www.oph.fi/download/124284_Education_system_of_Finland.pdf, pristupljeno: 27. 01.2016

broj sati u školi i rad u smjenama utječu na poboljšanje učeničkih rezultata, ali „kvaliteta poučavanja pokazuje se kao odlučujući faktor uspješnosti obrazovnih sustava zemalja čiji učenici postižu najbolje rezultate u svijetu“ (Palekčić 2008., str. 414).

Vlada definira minimalni broj nastavnih sati za opće predmete u općem obrazovanju. Od 1-6 razreda sadržaj je jednak za sve učenike u Finskoj, ali škola može odabrati različite načine realizacije predmeta zahvaljujući fleksibilnoj raspodjeli nastavnih sati. Od 7-9 razreda kurikulum sadrži više izbornih predmeta (Niemi, Toom & Kallioniemi 2012.). Cijeli obrazovni sustav zasnovan je na Nacionalnom okvirnom kurikulumu, a kako Damjanović (2010.) navodi, ovaj kurikulum se mijenja svakih deset godina, te je u procesu stvaranja, tj. izmjene ovog kurikuluma uključen velik broj ljudi. Potreba za mijenjanjem kurikuluma proizlazi iz mijenjanja samog društva i novih zahtjeva koji se javljaju.

Uspješno političko vođenje u Finskoj i suradnja Ministarstva obrazovanja s drugim ministarstvima osigurava financijsku potporu svim Fincima kako bi im se osigurala mogućnost školovanja. Osim toga Finci ne prate slijepo obrazovne trendove u svijetu već osmišljavaju vlastite načine za postizanje uspjeha što na primjer još uvijek nije postignuto u Hrvatskoj. Usporedimo li trenutno stanje u Hrvatskoj s Finskom može se reći da je ono nije povoljno za početak radikalnijih promjena sve dok postoje politička previranja. Ukoliko povučemo paralelu između obrazovnih sustava Hrvatske i Finske, usuđujem se reći da hrvatski obrazovni sustav ima potencijala i da nije loš, ali da ima još mjesta za poboljšanje. Nova kurikulumna reforma trebala bi osvježiti i unaprijediti sad već zastarjeli kurikulum, a ideje za to bi se lako mogle stvoriti stjecanjem iskustava putem projekata koje financira Europska Unija, kroz razmjene učenika i učitelja, stručne skupove, seminare i stručna putovanja.

3.1. Povijesni pregled razvoja školstva u Finskoj

U usporedbi s nekim europskim zemljama koje se smatraju kolijevkama obrazovanja, Finska nema tako star obrazovni sustav te je u usporedbi s drugim zemljama obrazovanje u Finskoj započelo relativno kasno. Može se reći da je obrazovanje u Finskoj započelo objavljivanjem prve početnice koju je napisao Mikael Agricola 1543. godine, a nekih stotinu godina kasnije objavljen je i Katekizam pod okriljem biskupa Johana Gezeliusa starijeg (Andere 2015.). Prvo finsko sveučilište Akademija Aboensis, osnovano je u gradu Turku 1640. godine (Horner, Dobert, Reuter, von Kopp 2015.). Sadržaje i smjer obrazovanja u finskom obrazovnom

sustavu određivala je Crkva sve do sredine 19. stoljeća. Uno Cygnaeus (1810-1888) osnivač finskog osnovnoškolskog sustava, prihvatio je temeljne ideje Pestalozzijeve pedagogije koja tvrdi da je ulaganje u obrazovanje pojedinca važno, promatrajući ga iz društveno-razvojne perspektive. Zadatak škole bio je pobrinuti se da sve dobivene informacije učenik trajno zapamti (Paksuniemi 2013.).

Osnovne škole osnivane su u gradovima, a svi dobrovoljci u dobi od 8 do 12 godina su ih mogli pohađati. Osnovne škole bile su podijeljene na niže i više osnovno obrazovanje. U nižem osnovnom obrazovanju, djevojčice i dječaci poučavani su zajedno, dok su u višim razredima poučavani odvojeno. Godine 1889. ovaj zakon se promijenio te je u postojećim osnovnim školama bilo moguće poučavati djevojčice i dječake zajedno ukoliko je to bilo potrebno (Paksuniemi 2013.). S obzirom da su škole osnivane samo u većim gradovima, nisu svi imali jednake šanse i pravo na obrazovanje. Kako bi se pravo na obrazovanje u urbanim i ruralnim sredinama do određene razine izjednačilo, donesena je jedna od najvažnijih reformi na kraju 19. stoljeća. To je bila Odluka o školskim distriktima izdana 1898. godine koja je promovirala osnivanje viših osnovnih škola u ruralnim područjima (Paksuniemi 2013.). Donošenjem ove odluke obrazovanje je postalo dostupno velikom broju ljudi i ono se počelo smatrati jako važnim. Oko 40% djece ostalo je izvan redovnog sustava poučavanja zbog dobrovoljne prirode obrazovanja. Gotovo sva djeca u urbanim dijelovima Finske i 68% seoske djece pohađalo je osnovne škole bar nekoliko godina na početku 1920-ih (Paksuniemi 2013.). Od 1921. godine obrazovanje postaje obvezno za svu djecu do dobi od 16 godina (Horner et.al. 2015.).

U 19. stoljeću je administrativni model finskog osnovnoškolskog sustava bio osnovan na tri razine vlasti, a temeljio se na načelu lokalne samouprave. Najviša razina bila je nacionalna vlast, Nacionalni odbor općeg obrazovanja. Središnja razina vlasti su bili osnovnoškolski inspektori, a najniža razina vlasti sastojala se od pravilnika, zakona i odluka izdanih od strane središnje izvršne vlasti, a koje su činile opis uvjeta, zadataka i aktivnosti osnovnih škola (Paksuniemi 2013.). Na prelasku između dva stoljeća došlo je do uvođenja promjena u finskom obrazovanju. Na početku 20. stoljeća poučavanje je postalo ujednačenje kao rezultat herbartizma i reforme pedagogije.

Herbartizam je naglašavao prenošenje znanja vođeno od strane učitelja, dok se reforma pedagogije usmjerila na učenikovu slobodu, učitelja kao supervizora i na ideologiju škole (Paksuniemi 2013.). Ratne godine (1939. do 1945.) značajno su usporile unutarnji razvoj finskog obrazovnog sustava. Veze s drugim državama su prekinute, a osmišljen je finski

nacionalni obrazovni ideal (Paksuniemi 2013.). 1950. godine mladi Finci su napuštali školu nakon šest godina općeg obrazovanja, a samo oni koji su živjeli u gradovima i većim općinama nastavljali su obrazovanje. Učenici su razdvajani u dobi od 11 godina u akademske i praktično orijentirane obrazovne puteve: građanske škole koje su vodile općine i nudile dvije do tri godine obrazovanja nakon šest razreda osnovne škole, i gramatičke škole (gimnazije) koje su nudile još pet godina obrazovanja i koje su vodile prema visokoškolskom obrazovanju (OECD 2014.). Godina 1980. je označila uvođenje gramatičkih škola kao modularnog oblika višeg srednjeg obrazovanja.

Za osnivanje osnovnoškolskog sustava u Finskoj 1858. godine zaslužan je Uno Cygnaeus i ovaj period druge polovice 19. stoljeća može se povezati s možda jednom od najvećih obrazovnih reformi koja se dogodila u Hrvatskoj. Tako je 1874. godine, za vrijeme vladavine bana Ivana Mažuranića, donesen Zakon o pučkim školama i preparandijama u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji. Ovaj zakon je bio prvi hrvatski školski zakon koji je postavio temelje modernom državnom obrazovnom sustavu i obveznom obrazovanju. Kao posljedica donošenja ovog zakona, počele su se osnivati i škole u ruralnim područjima u Hrvatskoj.

3.2. Predškolsko obrazovanje

U Finskoj se jako veliki fokus stavlja na obrazovanje jer znanje se smatra glavnim resursom potrebnim za uspjeh. Iz tog razloga se djecu uključuje u obrazovanje još od rane dobi, počevši od obitelji i kasnije vrtića i predškolskog obrazovanja. Predškolsko obrazovanje namijenjeno je šestogodišnjacima koji će slijedeće godine započeti s pohađanjem obveznog obrazovanja. Cilj predškolskog obrazovanja je poboljšati sposobnosti učenja kod djece i stvoriti razigrano okruženje za učenje koje nudi nadahnujuće aktivnosti i osigurava djeci socijalni razvoj uz drugu djecu (Horner et.al. 2015.). Predškolsko obrazovanje se održava u vrtićima i razredima predškolske nastave u sveobuhvatnim školama. Predškolsko obrazovanje usmjereno je na pripremu za školu. Sudjelovanje u predškolskom obrazovanju nije obvezno, ali lokalne vlasti imaju dužnost ponuditi tu mogućnost za sve šestogodišnjake. 2001. godine 12 600 djece je sudjelovalo u predškolskom obrazovanju koje se održavalo u sveobuhvatnim školama (OECD, 2003.).

U predškolskom obrazovanju djecu uče novim idejama i vještinama kroz igru. Ovo je potaknulo njegovanje individualnosti, aktivnog učenja i timskog rada. Kurikulum je podijeljen u različite

tematske jedinice: jezik i interakcija, matematika, priroda i društvo, etika i filozofija, razvoj motoričkih i tjelesnih vještina, zdravlje, umjetnost i kultura (Horner et.al. 2015.). Od 2001. godine sve općine u Finskoj nude svim šestogodišnjacima besplatno jednogodišnje predškolsko obrazovanje. Do šeste godine života finska djeca imaju pravo pohađati dječje vrtiće, točnije sve do pete godine života. U predškolski odgoj i obrazovanje u Finskoj se prema Jakku-Sihvonen i Niemi (2006.) procjenjuje da je broj uključene djece oko 60 000. U nastavku govore da lokalna uprava omogućuje ovu razinu obrazovanja te ju isto tako i financira, a sastoji se u trajanju od minimalno 700 sati godišnje. U razdoblju do 2007. godine 95% šestogodišnjaka uključilo se u ovaj dobrovoljni jednogodišnji program predškolskog obrazovanja. Predškolsko obrazovanje temelji se na djetetovom vlastitom znanju, vještinama i iskustvu. Naglasak je na igri i stvaranju pozitivne slike o životu, a metode i aktivnosti koje se koriste trebaju biti što raznolikije (Horner et.al. 2015.). Svake godine sve više roditelja odlučuje se upisati svoju djecu u programe ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja umjesto da ih sami podučavaju, a kao važan faktor treba napomenuti da je ono besplatno kao i sve više razine obrazovanja. Učenjem kroz igru djeca na brz i efikasan način stječu gomilu iskustva koje će im dobro doći u osnovnoj školi, a osim toga odgajatelji i učitelji moraju i sami biti kreativni kako bi trenutne metode i oblike rada učinili još boljima i zanimljivijima.

3.3. Osnovnoškolsko obrazovanje

Formalnim oblicima obrazovanja kao i u svim drugim zemljama prethodi rani odgoj i obrazovanje djece koji se uglavnom odvija u obitelji, a rezultat ovog odgojno obrazovnog perioda obuhvaća usvajanje općih obrazaca socijalnog ponašanja te vještina, znanja i sposobnosti potrebnih kao preduvjet za uspješno praćenje nastavnih programa u školi. Uloga općeg obrazovanja u Finskoj je opskrbiti učenike različitim putevima učenja koji stvaraju šanse za razvoj vještina i kompetencija za cjeloživotno učenje i aktivno građanstvo. Kompetencija je za Finsku najvažniji resurs i ona je imperativ za kontinuirano održavanje visokog standarda (Niemi, Toom & Kallioniemi 2012.).

Obvezno obrazovanje započinje od sedme godine života. Općeobrazovni kurikulum traje devet godina i gotovo sva djeca završavaju obvezno obrazovanje u sveobuhvatnim školama. Sveobuhvatne škole nude i dodatnu godinu općeg obrazovanja: dobrovoljni 10. razred. (Niemi, Toom & Kallioniemi 2012.). Ova osnovna javna škola u finskoj se naziva *peruskoulu*. Prema

Sahlbergu (2012.) osnovna zamisao peruskoulu „bila je spojiti postojeće niže srednje škole, građanske i osnovne škole u jednu opću devetogodišnju javnu školu“ (str. 52). Ovime se nastojao postići cilj ravnopravnosti, tj. izbjegavanja socijalnih i kulturalnih razlika. „Škola treba promovirati ideju opravdanog (poželjnog) razvoja, zatim kulturni identitet, multikulturalizam i internacionalizam. Škola treba pripremati i za život u demokratskom građanskom društvu“ (Matijević, 2006, str. 474). Unatoč peruskoulu kao univerzalne škole, još uvijek se diljem zemlje mogu pronaći škole gdje je obrazovanje podijeljeno na opće osnovno i niže srednje. Ova opća osnovna škola podijeljena je na niži stupanj odnosno razrednu nastavu koja u pravilu traje 6 godina te ju izvode razredni učitelji, te viši stupanj općeg obrazovanja kao predmetnu nastavu u trajanju od 3 godine, odnosno od 7. do 9. razreda koju izvode predmetni učitelji. Obvezno obrazovanje završava nakon što učenik usvoji sadržaje općeobrazovnog kurikuluma ili nakon deset godina od početka obveznog obrazovanja, ovisno koje od navedenog dođe prvo na red (OECD 2003.).

Obvezno obrazovanje traje devet godina. Općeobrazovni kurikulum sadrži najmanje ove predmete: materinji jezik i književnost (finski/švedski), drugi nacionalni jezik (finski/švedski), strani jezici, ekologija, građanski odgoj, vjerski odgoj ili etika, povijest, društvene znanosti, matematika, fizika, kemija, biologija, geografija, zdravstveni odgoj, tjelesni odgoj, glazbeni odgoj, likovni odgoj, domaćinstvo i ekonomija. Jedna od tipičnih karakteristika finskog obveznog obrazovanja je učenje nekoliko stranih jezika. Uglavnom svi učenici uče dva strana jezika uz materinji (OECD 2003.). Kurikulum se dugo vremena nije mijenjao i posljednji kurikulum datira iz 2004. godine, ali nova reforma obrazovanja donijet će novi nacionalni okvirni kurikulum za predškolsko, osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje, a koji bi trebao biti dostupan do kraja 2016. godine.

Obvezno obrazovanje može biti odrađeno pohađanjem nastave u sveobuhvatnim školama ili djeca mogu steći potrebna znanja i vještine na neke druge načine. Ne postoji obveza pohađanja škole u Finskoj i oko 300 učenika godišnje poučavaju njihovi roditelji. U takvim slučajevima odrasli su odgovorni za nabavku udžbenika i drugih školskih materijala. Učenici koji se obrazuju kod kuće moraju pokazati svoje znanje i vještine dva puta godišnje (Horner et.al. 2015.).

„Nastavna godina traje 190 nastavnih dana, između sredine kolovoza i sredine lipnja. Tjedno opterećenje učenika nastavom kreće se od 19 do 30 sati, od prvog do devetog razreda. Nastavni sat traje 45 minuta s obveznim odmorom od 10 do 15 minuta između svakog sata.“ (Matijević,

2006, str. 473). Školski sat ne mora standardno trajati 45 minuta, već se on može produžiti i na 75 minuta, ovisno o autonomiji škole, a ovo dodatno vrijeme omogućava bolju pripremu i učitelja i učenika, kao i potrebna pauza tijekom rada. Školska godina završava u proljeće, na prijelazu iz svibnja u lipanj proslavom proljeća koje označava ljetne praznike. Nova školska godina obično započinje sredinom kolovoza. Tijekom školske godine postoji nekoliko perioda praznika: jesenski praznik u listopadu, dva tjedna tijekom Božića i Nove Godine te tjedan dana praznika u veljači/ožujku (Horner et.al. 2015.).

Ovakva jedinstvena škola koja je otvorila mogućnost obrazovanja svima, trebala se odmaknuti od tradicionalnih metoda poučavanja i oblika rada. „Nova je peruskoulu stoga od učitelja tražila primjenu drugačijih metoda podučavanja, stvaranje okruženja za učenje koja će omogućiti različite načine učenja za različite učenike te shvaćanje podučavanja kao visoko stručnog zanimanja“ (Sahlberg 2012., str. 56). Iako sveobuhvatna škola ne završava završnim ispitom, završetak programa sveobuhvatne škole omogućava učenicima da odaberu između općeg srednjoškolskog obrazovanja i strukovnog srednjoškolskog obrazovanja. Kako bi učenici imali što veću mogućnost izbora srednje škole, trebaju imati što bolji opći uspjeh na kraju svog osnovnoškolskog obrazovanja.

3.4. Srednjoškolsko obrazovanje

Završetkom devetogodišnjeg obveznog obrazovanja, učenik ima mogućnost izbora pri upisu na višu razinu obrazovanja, u ovom slučaju srednju školu. Ukoliko učenik nije zadovoljan svojim znanjem i ocjenama, može upisati dodatnu godinu kao 10. razred te usvojiti u potpunosti potrebna znanja, vještine i sposobnosti. Kako se Finska razvijala i njezini stanovnici dobili osnovnu razinu obrazovanja, nova reforma potaknula je potrebu za daljnjim obrazovanjem, kako roditelja, tako i samih učenika što je dovelo do razvoja srednjeg školstva. Kao jedna od glavnih uloga srednjoškolskog obrazovanja je nastaviti pripremati učenike za sve oblike visokog obrazovanja.

Razina srednjoškolskog obrazovanja sastoji se od općih viših srednjih škola, odnosno gimnazija te strukovnih viših srednjih škola. Svake godine 56% učenika odabire nastavak svog obrazovanja u višoj srednjoj školi (gimnaziji) nakon devete godine školovanja dok 35% učenika odabire strukovne škole. Srednje škole uglavnom nude obrazovanje za učenike starosne dobi

od 16 do 19 godina. Srednjoškolsko obrazovanje može potrajati između 2 i 4 godine ovisno o učenikovom tempu rada koje može jako varirati (Horner et.al. 2015.).

Obrazovanje u višim srednjim školama (gimnazijama) je usmjereno na stjecanje znanja, vještina i sposobnosti potrebnih za daljnje školovanje na sveučilištima, osobito kada je riječ o natjecanju pri upisu na učiteljske fakultete koji su stekli visok ugled u društvu. Druge su strukovne škole koje pripremaju učenike za tržište rada ukoliko ne planiraju nastaviti obrazovanje na visokoškolskoj razini ali isto tako pripremaju učenike i za daljnje obrazovanje na veleučilištima. „Stručne škole postaju sve popularnije od općih gimnazija jer omogućuju prolaz na sveučilište. U tom smislu je popravljen imidž srednjeg stručnog obrazovanja“ (Damjanović 2010.).

Srednjoškolsko obrazovanje nije obvezno, ali se na to odlučuje preko 90% učenika te je besplatno kao i osnovno obrazovanje, neovisno o vrsti srednje škole. Upisi u srednje škole baziraju se na školskim ocjenama iz prethodne razine obrazovanja, a broj učenika koji ne nastave daljnje obrazovanje nakon obveznog osnovnog obrazovanja iznosi oko 5%, koliki je postotak i za učenike koji ne upišu studij u sustavu visokog školstva. Nastava nije organizirana prema godišnjem sustavu održavanja. Umjesto toga sustav održavanja nastave u srednjim školama funkcionira u obliku kolegija koji se dijele na obvezne, integrirane i primjenjive (praktične). Ne postoje razredi te svaki učenik odabire pojedine kolegije i tempo učenja tijekom srednjoškolskog obrazovanja. Svaki učenik mora naučiti najmanje tri strana jezika, a program učenja je podijeljen u 75 kolegija od čega je 45 do 49 obvezno (Horner et.al. 2015.). Za učenike koji govore švedski jezik, postoje odvojene srednje škole koje nastavu održavaju na njihovom jeziku (Jakku-Sihvonen, Niemi 2006.).

Srednje strukovne škole razlikuju se po nekim elementima od viših srednjih škola te nude programe iz različitih područja. Stjecanje inicijalne strukovne kvalifikacije uglavnom traje 3 godine ovisno o vještinama i sposobnostima učenika. Strukovne škole odabiru učenike s obzirom na uspjeh u njihovom prethodnom školskom obrazovanju no neke od njih provode i vlastite posebne prijemne ispite. Strukovno obrazovanje u Finskoj karakterizirano je ne samo po teorijskom obrazovanju podijeljenom u nekoliko blokova učenja u školskim praktikumima već učenici stječu radno iskustvo u tvrtkama. Kurikulum se sastoji od specijalističkih sadržaja kao što su materinji jezik, drugi nacionalni jezik, matematika, fizika i kemija, različiti društveni predmeti, tjelesno-zdravstveni odgoj, umjetnost i kultura. Predmeti prvenstveno ciljaju na usvajanje strukovnih vještina potrebnih za rad u nekom poslu. Pripravništvo je unaprijed

određen dogovor između vježbaonice, pripravnika i poslodavca. Teorijski dio programa je koordiniran s praktičnim radom kojeg pruža poslodavac. Dužina trajanja programa varira od 6 mjeseci do 4 godine (Horner et.al. 2015.). „Za vrijeme trogodišnje niže srednje škole svi učenici imaju pravo na dva sata tjedno obrazovnog usmjeravanja i savjetovanja“ (Sahlberg 2012., str. 59).

Ocjenjivanje, odnosno školsko vrednovanje važan je faktor koji utječe na učenje u općim višim srednjim školama. „Na kraju svakog razdoblja (od šest ili sedam tjedana) učitelji procjenjuju postignuće svakog učenika, što znači da procjene provode pet ili šest puta za svaki predmet u svakoj školskoj godini“ (Sahlberg 2012., str. 57).

Ovaj stupanj obrazovanja završava polaganjem državne mature nakon uspješno položenih svih upisanih predmeta. Ispit državne mature održava se u svim općim višim srednjim školama dva puta godišnje, u proljeće i jesen. Državna matura se sastoji od testova na materinjem jeziku (finski/švedski/Sami). Učenik odabire još tri ili više ispita iz predmeta kao što su drugi nacionalni jezik, strani jezici, matematika ili neki opći predmeti. Osim obveznih predmeta, kandidati mogu odabrati polagati i ispite iz izbornih predmeta. U 2008. godini bilo je 413 viših srednjih škola u Finskoj sa 118 000 učenika, od čega su 57% učeničke populacije činile djevojke. Većina srednjih škola je mala s manje od 300 učenika (Horner et.al. 2015.).

Uobičajeno srednjoškolsko obrazovanje kakvo je i u Hrvatskoj sastoji se uglavnom od usvajanja teorijskih sadržaja iz velikog broja nastavnih predmeta obveznih za sve učenike koje se odvija u strogo uređenom sustavu te daje malo slobodnog izbora nastavnih predmeta i primjene znanja u praksi. Za razliku od ovakvog oblika srednjoškolskog obrazovanja, srednje škole u Finskoj daju učenicima određenu razinu autonomije pa oni sami biraju predmete unutar okvira koji postavlja kurikulum te ne postoje razredi kao obrazovne jedinice u školama što daje učenicima više kreativnosti i slobode pri učenju, a rezultira odličnim uspjehom na testiranjima na školskoj, nacionalnoj i internacionalnoj razini.

3.5. Visokoškolsko obrazovanje

Visoko školstvo je kao i u drugim zemljama posljednji stupanj obrazovanja u kojem pojedinac odabire karijeru kojom će se baviti u životu. Akademija Turku osnovana je 1640. godine kao prvo sveučilište u Finskoj i povezalo je grad Turku s ostalim uglednim sveučilištima

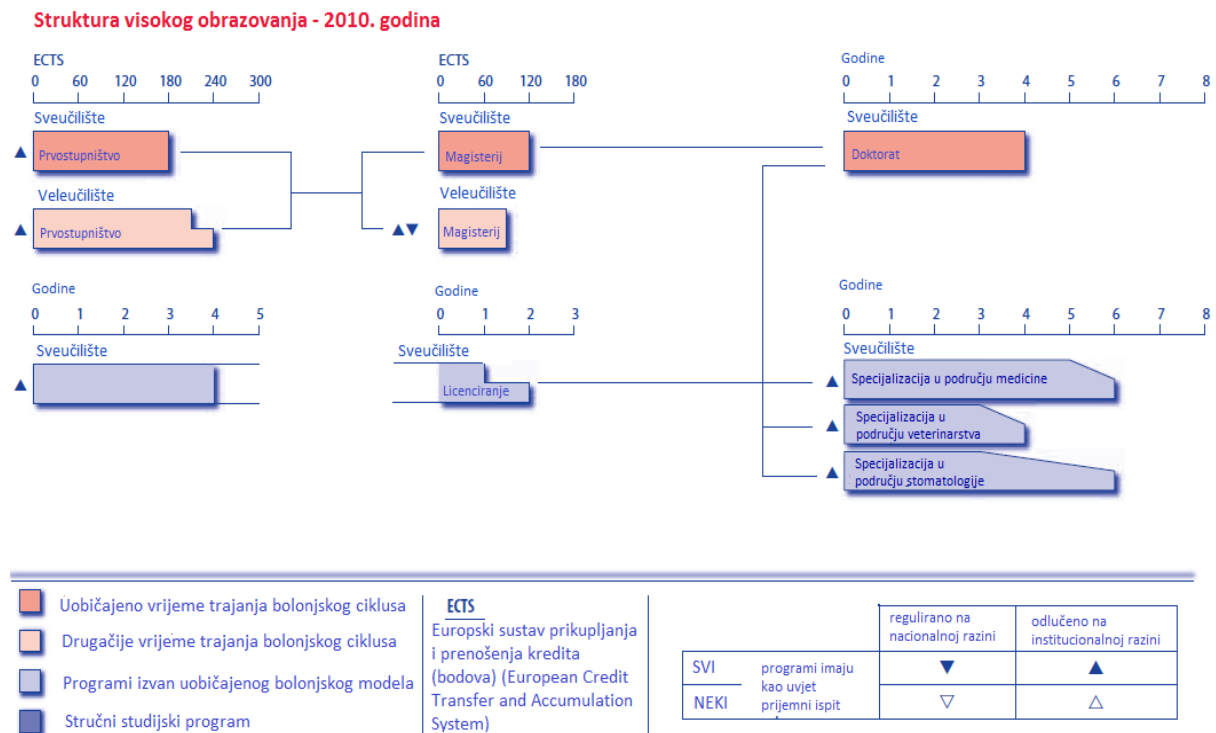
na kontinentu (Swallow 2011.). „Visoko obrazovanje u Finskoj, inače, sastoji se od dva paralelna sektora: sveučilišnog i veleučilišnog. Sveučilišni sektor karakterizira znanstvenoistraživački rad i visoka razina teoretskog obrazovanja. Veleučilište je orijentirano na život i temelji svoj rad ponajprije na zahtjevima koje pred njega postavlja visoka razina potrebnih vještina i znanja“ (Bogosavljević 2008., str. 260).

Za stjecanje titule prvostupnika/ce (180 ECTS bodova) potrebno je 3 godine studiranja, a za titulu magistra/magistre (300 ECTS bodova) potrebne su još dodatne dvije godine. Doktorski programi zahtijevaju od studenta da napiše disertaciju i temeljito dokumentira predmet proučavanja za što je potrebno ukupno 240 ECTS bodova. Sveučilišne aktivnosti se temelje na principima akademske slobode i autonomije koju uživaju sveučilišta što znači da sveučilišta imaju pravo odlučivanja i donošenja odluka o svim poslovima. Fakulteti mogu sami odrediti uvjete ispitivanja, kurikulum i prijemne ispite za nove studente. Sveučilišne aktivnosti u istraživanjima, obučavanju i poučavanju moraju ispunjavati visoke međunarodne standarde i uzeti u obzir etičke principe i dobru akademsku praksu. Svih 20 sveučilišta u Finskoj su državna i u velikom djelu financirana od strane države (Horner et.al. 2015.).

Što se tiče sveučilišta, obrazovanje se odvija prema bolonjskom modelu studiranja. Pitanje plaćanja na ovoj razini obrazovanja nešto je drugačije od prethodnih razina obrazovanja pa se na ovoj razini ne plaća jedino školarina. Sve ostale troškove snosi student. Mogućnost otplate troškova studija studenti imaju korištenjem kredita, no oni se češće odlučuju na drugu opciju, a to je rad uz studij kako bi uspjeli plaćati sve troškove.

Sustav veleučilišta u Finskoj osnovan je tijekom 1990-ih. Kurikulum karakterizira njihova bliskost s radom i cilj im je pripremiti studente za aktivnosti u profesionalnim područjima unutar različitih disciplina. Strukovni fakulteti, odnosno veleučilišta su nešto drugačije organizirana. U ovim visokoobrazovnim institucijama preddiplomski studij ovisno o području traje od 3,5 do 4 godine (210 – 240 ECTS bodova), nakon čega slijedi još 1 do 1,5 godina diplomskog studija (60 – 90 ECTS bodova) (*Slika 5*). Studijski programi uglavnom traju od 3,5 do 4 godine i daju profesionalno obrazovanje u sljedećim područjima: prirodni resursi, tehnologija i promet, komunikacije, poslovanje i administracija, turizam, catering i institucionalni menadžment, zdravstvena njega i društvene službe, kultura, obrazovanje, slobodno vrijeme i sport. Studijski programi se sastoje od osnovnih i profesionalnih kolegija, izbornih kolegija, teorijskih i praktičnih kolegija za razvijanje vještina te pisanje završnog rada (Horner et.al. 2015.). Studijski programi nisu zatvorene jedinice pa studenti mogu sami

izrađivati svoj plan učenja i predavanja prema vrsti ili vrstama formalnih kvalifikacija (npr. samo kvalifikacije osnovnoškolskih ili srednjoškolskih učitelja, ili oboje) (Niemi 2015).

Slika 5. Shematski prikaz sustava visokog obrazovanja u Finskoj (prema podacima iz 2010. godine)⁸

Učiteljski studij kao jedan od sveučilišnih studija u Finskoj uživa veliki ugled. Učiteljski studij u Finskoj usklađen je s okvirom Europskog prostora visokog obrazovanja koji se razvija u sklopu Bolonjskog procesa. Finska sveučilišta trenutno nude studijske programe u dva stupnja. Prvi je obavezan dodiplomski trogodišnji studij, nakon kojega studenti mogu upisati dvogodišnji diplomski studij koji predstavlja najnižu potrebnu kvalifikaciju za posao učitelja (Sahlberg 2012). Natjecanje za mjesto na sveučilištima je intenzivno: na primjer, svake godine između 6500 i 8000 mladih ljudi se prijavljuje za jedno od 800 mjesta kako bi postali osnovnoškolski učitelji (Horner et.al. 2015.).

Nakon uvođenja bolonjskog modela studiranja Finska se prestala razlikovati od ostalih zemalja članica Europske Unije te se visokoškolsko obrazovanje sastoji od dva stupnja: preddiplomskog i diplomskog koji nose odgovarajući broj ECTS bodova. Iako su sveučilišta kao stariji oblik

⁸ Preuzeto iz: Eurydice (2010). Focus on Higher Education in Europe 2010: The Impact of the Bologna Process. Dostupno na: <http://bookshop.europa.eu/en/focus-on-higher-education-in-europe-2010-pbEC3210233/>, pristupljeno: 12.02.2016

visokoškolskog obrazovanja uživala veći ugled, osobito iz razloga što su samo sveučilišta nudila programe za izobrazbu učitelja, u posljednjih nekoliko godina je strukovno obrazovanje počelo uživati sve veći ugled. Strukovno obrazovanje nudi sve više opcija pri zapošljavanju te isto tako mogućnost polaganja pedagoške skupine predmeta čime stručnjaci iz nekog područja mogu postati predmetni i strukovni učitelji. To je razlog zašto u posljednje vrijeme ovi fakulteti privlače sve veći broj učenika viših općih i strukovnih srednjih škola.

4. Učiteljska profesija u Finskoj

Poučavanje je jedna od najstarijih profesija u ljudskoj povijesti ali ne uživa tako visok ugled poput neke druge profesije, kao što su npr. liječnici. Neke zemlje su nakon razaranja u ratovima i zbog lošeg poslijeratnog stanja uvidjele važnost obrazovanja kao rješenje za poboljšanje lošeg ekonomskog statusa, pa su se tako okrenuli obrazovanju učitelja jer samo na taj način je bilo moguće izaći iz krize i loših uvjeta. Učiteljski studij važna je i priznata sastavnica visokog obrazovanja u Finskoj, za razliku od drugih zemalja u kojima se učiteljska sprema često smatra poluprofesionalnim obrazovanjem organiziranim izvan sveučilišta (Sahlberg 2012). O važnosti učitelja u obrazovanju govori i OECD (2013) gdje je istaknuto da su učitelji prijeko potreban resurs za učenje, te da kvaliteta obrazovnog sustava ne može nadmašiti kvalitetu njegovih učitelja.

Povjerenje koje učitelji uživaju u finskom društvu je zaslužno i odražava visoku kvalitetu njihovog obrazovanja. Primjerice, finški učitelji zaslužili su povjerenje roditelja i šire društvene zajednice demonstracijom svojih sposobnosti u korištenju profesionalne pronicljivosti i prosudbe u načinu kako upravljaju razredom i odgovaraju na izazove pomaganja svim učenicima da postanu uspješni u učenju (OECD 2011.). Ovo povjerenje je nastalo zahvaljujući pozitivnoj slici o učiteljima. Slika o učiteljima je slika o vlastitoj ulozi koju stvara sam učitelj tijekom studija. Ovaj potencijalni učiteljev razvoj prema profesionalnoj zrelosti započinje prijavom na studij jer ona usmjerava studenta prema početku profesionalizacije (Paksunemi 2013.). Ilustrativna je ocjena učiteljske profesije u finskom društvu “Ljudi znaju da ako si obučavan za učitelja, onda mora da si nešto zaista posebno (Auguste, Kihn & Miller 2010.). U finskom obrazovnom sustavu učitelji imaju puno slobode ali se od njih očekuje da preuzmu odgovornost za različite učenikove ishode učenja kao i za učenikov holistički boljitak. Od učitelja se očekuje da pripreme učenike za cjeloživotno učenje. To zahtijeva visok stupanj

pedagoških kompetencija i široku profesionalnu ulogu jer učenikovo učenje je često povezano s njihovim stavovima, radnim navikama i vrijednostima. Isto tako zahtijeva se etička privrženost profesiji (Niemi 2015.).

Na pitanje zašto je Finska tako uspješna može se odgovoriti upravo jednom riječi: učitelji. Već od prijave na studij kandidati moraju pokazati visoku razinu motiviranosti za posao učitelja te baratati golemim znanjem koje će kasnije prenositi na mlađe generacije. Velika autonomija koju imaju omogućuje im organizaciju rada i korištenje resursa koji se inače ne bi koristili u poučavanju. Veliki trud koji sami ulažu u studij i stjecanje kompetencija učitelji prenose na učenike što u konačnici rezultira i visokim rezultatima tijekom školovanja.

4.1. Povijesni razvoj obrazovanja učitelja u Finskoj

Korijeni profesije učitelja u Finskoj protežu se sve do 16. stoljeća kada je obrazovanje bilo usmjereno na prenošenje znanja vezanog uz crkvu, a poučavali su svećenici. U 17. stoljeću uspostavljene su prve srednje škole gdje su učitelji bili đakoni i oni koji su završili te škole. U 18. stoljeću poučavanje u srednjoj školi preuzeli su sveučilišni diplomanti od kojih su neki bili sveučilišni profesori. Promjene u obrazovanju učitelja u 19. stoljeću predstavljaju kamen temeljac na kojem se razvio današnji sustav obrazovanja (Malaty 2004.).

Kao jedna od važnih godina kada govorimo o obrazovanju učitelja uzima se 1852. godina kada je utemeljena prva katedra za obrazovanje učitelja na Sveučilištu u Helsinkiju. U početku je to bilo obrazovanje predmetnih učitelja za rad u srednjim školama, a kasnije je obuhvatilo i obrazovanje osnovnoškolskih učitelja. Na Sveučilištu u Helsinkiju obrazovanjem učitelja se danas bavi Odsjek primijenjenih znanosti u obrazovanju. „U sastavu Odsjeka se nalaze dvije škole: Viikki (lower and upper level of comprehensive school) i Helsingin normaalilyseo (upper level of comprehensive school) – škole za trening budućih učitelja“ (Damjanović 2010).

Obrazovanje učitelja u Finskoj ima dva pravca razvoja. Prvi, ujedno i stariji pravac odnosi se na obrazovanje učitelja za predavanje u sekundarnom, odnosno srednjoškolskom obrazovanju. Drugi pravac odnosi se na obrazovanje učitelja za rad u osnovnim školama. Danas je obrazovanje učitelja višestrano područje koje uključuje različite skupine učitelja uključujući i odgajatelje u vrtićima i predškolskom obrazovanju, strukovnim školama te obrazovanju odraslih (Moon, Vlăsceanu, Barrows 2003.).

Uloga učitelja u razvoju školskih sustava smatrana je vrlo važnom. U periodu kada još nisu osnovane prve katedre za izobrazbu učitelja, točnije u periodu od 1807-1827 postojao je takozvani seminarium pedagogicum koji je dao doprinos kasnijem razvoju u ovom području visokog obrazovanja.

Prvi fakultet za obrazovanje osnovnoškolskih učitelja osnovan je 1863. godine u gradu Jyväskylä, a po uzoru na ovaj fakultet osnivani su brojni drugi diljem zemlje. Njegov kurikulum bio je osmišljen prema švicarskom i njemačkom modelu te pod utjecajem Rousseaua, Pestalozzija i Diesterwega (Moon et.al. 2003.).

U 19. stoljeću postojale su jasne etičke norme koje su bile zabilježene u školskom zakonu. Na primjer, učitelji su se morali uvijek pozitivno odnositi prema svojoj zemlji i religiji. Rad učitelja je strogo nadgledan i ako je učiteljevo ponašanje odstupalo od propisanih zahtjeva tada je učitelj bio postavljen u središte općeg neodobravanja u društvu. Povijesno gledajući, učiteljska profesija u Finskoj privlačila je pojedince koji su osjetili da je poučavanje poziv ili misija i osjećali su da su dobili unutarnje nagrade za svoj trud. Nakon građanskog rata u Finskoj, postojali su pokušaji ujedinjenja vrijednosti finskih građana koristeći školski sustav. Učitelji su utjelovili vrijednosti koje su zauzvrat ujedinile ljude. Učitelje su odabirali za ovaj zahtjevan zadatak prema određenim kriterijima. Uvjeti za upis na učiteljske fakultete za osobe ženskog spola bili su: da je osoba navršila ili će navršiti 17 godina prije kraja tekuće kalendarske godine; da je cijepljena i da je bila prisutna na potvrđivanju upisa; da je osoba pohađala višu osnovnu školu; da ima naklonost prema glazbi i da ima potvrdu liječnika o fizičkom zdravlju. Godine 1922. fakultetsko vijeće razmatralo je odluku o snižavanju dobne granice za upis na 15 godina, no kako je najniža dobna granica za zapošljavanje kvalificiranih učitelja bila 20 godina, vijeće je ipak odlučilo da su zadovoljni dobnom granicom od 17 godina. Ova odluka je postavila gornju dobnu granicu na 22 godine, dob za koju se smatralo da su ljudi najproduktivniji. Slični uvjeti upisa bili su i za muške kandidate. Kandidat je morao prisustvovati potvrđivanju upisa, imati najmanje 18 godina života, biti zdrav mladić i vladati znanjem i vještinama najmanje na razini više osnovne škole. Od kandidata se isto tako očekivalo da ima dobru reputaciju i preporuke od članova društva izvan fakulteta (Paksuniemi 2013.).

U 1940-im godinama poučavanje je još uvijek smatrano pozivom, ali od učitelja se zahtijevalo da posjeduju i demokratske vrijednosti, da znaju odrediti svoj smjer djelovanja, da posjeduju prezentacijske vještine te da su pristojni i iskreni. U razdoblju 1960-ih i 1970-ih godina učiteljska profesija je evoluirala pa ju se počelo promatrati kao akademsku profesiju, a pojam

poziv je odbačen u korist etike državne službe. Uvjeti za učiteljsku profesiju u ovom periodu bile su dobre prezentacijske vještine, odgovarajući stav prema profesiji i interes za posao. Učitelje se vidjelo kao tehničare odnosno nekoga tko je sposoban primijeniti različita opažanja i alate u svom radu. Proces prijave na učiteljske fakultete u Finskoj bio je podijeljen u dvije faze – predavanje prijavnice i potrebnih dokumenata te polaganje prijemnog ispita. Na prijemnom ispitu kandidate se tražilo da pokažu svoje vještine u različitim nastavnim predmetima. Ova ispitivanja znala su trajati i po nekoliko dana. Odbor učitelja tada je odabirao one kandidate koje su smatrali najprimjerenijima za rad kao razredni učitelj i koji će postati studenti na probnom roku. Probni rok za studente trajao je od 6 mjeseci do jedne godine. Tijekom ovog perioda od studenata se tražilo da pokažu dobro ponašanje i da postignu izvrsne rezultate na studiju. Nakon što ovaj probni period završi, bilo je moguće postati stalnim učiteljem (Paksuniemi 2013.).

Učitelj je bio najvažniji motivator i čuvar mira u učionici. Vrsta poučavanja koju je pojedinac dobio tijekom studija, mjesto gdje se to poučavanje održavalo, veličina razreda i kurikulum prema kojem su učitelji poučavali bili su važni faktori povezani s uspjehom poučavanja. Disciplina je morala proizlaziti od samog učitelja s obzirom da je pojedinac morao održati strogu i dosljednu samodisciplinu u svom praktičnom radu i vlastitim mislima. Učitelj je morao imati široko i raznoliko razumijevanje prirode ponašanja svih svojih učenika, njihovih naklonosti i navika. Osim toga, učitelj je morao formirati svoj pristup disciplini u skladu s prirodom ponašanja svakog učenika, tj. učitelj je morao posvetiti pozornost individualnosti. Tijekom studija, studenti su morali odraditi period praktičnog rada u školama vježbaonicama. Promatrali su šest nastavnih sati tjedno koje su održavali njihovi učitelji mentori. U proljetnom semestru još uvijek su pratili šest nastavnih sati tjedno, ali su i sami održavali nastavne sate kao vježbe u školama vježbaonicama. Period poučavanja trajao je od 2 do 3 tjedna. Studenti su bili upućeni u planiranje poučavanja, korištenje pitanja i opažачkih pomagala te različitih metoda poučavanja. Studente se poučavalo kako da prilagode poučavanje razini sposobnosti djeteta (Paksuniemi 2013.).

Između 1950. i 1970. godine prijemni ispiti su ostali gotovo isti s obzirom na strukturu i sadržaj. 1971. godine je pak došlo do promjene u odabiru kandidata. Umjesto jednostavnog polaganja prijemnog ispita koji pokazuje znanje, kandidati su morali pristupiti i testu osobnosti. Ovo testiranje je uklonjeno 1975. godine i kao takvo nije se koristilo dugo vremena (Paksuniemi 2013.). 1974. godine obrazovanje učitelja u strukovnim i višim srednjim školama premješteno je na sveučilišta. U isto vrijeme pedagoški fakulteti su osnovani na svim sveučilištima s

odsjecima za obrazovanje i obrazovanje učitelja. Godine 1979. reformom visokog školstva učiteljski studiji prestali su se razlikovati od drugih studija na sveučilištima. Jedinstvena osobina finskog učiteljskog obrazovanja je da učitelji, neovisno radi li se o radu u osnovnim ili srednjim školama, moraju steći zvanje magistra/magistre i njihov akademski status je jednak (Moon et.al. 2003.). Zbog toga što ulogu obrazovanja učitelja preuzimaju sveučilišta, kako navodi Sahlberg (2012), ovo obrazovanje postaje akademsko, odnosno postavljeno na znanstvenim temeljima, te isto tako mora biti orijentirano na istraživanje odgoja i obrazovanja.

U 1980-ima profesionalna etika je postala dio uvjeta za posao učitelja, isticalo se cjeloživotno učenje, a učitelje se vidjelo kao profesionalce koji su razmišljali didaktički, analizirajući obrazovne situacije i evaluirajući utjecaj svog djelovanja na poučavanje. Od 1988. do 1990. godine svi budući učitelji u Finskoj s iznimkom u Joensuu su implementirali praktikume kao dio prijemnog ispita no s vremenom je to ukinuto, točnije 1998. godine. Praktikum je obraćao pažnju na strukturiranje i koherentnu obradu predmeta koji se poučava. Vanjski uvjeti uzornog građana koji su zahtijevani kao uvjet za upis programa učiteljskih fakulteta u 2000-ima izgubile su svoju važnost. Na primjer, raniji uvjet besprijekornog govorništva uklonjen je 2007. godine. Još jedna primjena u procesu odabira kandidata koja se dogodila iste godine bila je uvođenje projekta koji je zamijenio praktični rad i kvalifikacijske bodove s ispitom iz literature kao kriterij pred prijave (Paksuniemi 2013.).

Vodeći se načelom da je znanje kapital, a učitelji stvaratelji tog kapitala, Finska je počela sve više ulagati u obrazovni sustav i obrazovanje učitelja. Posljedica toga bila je iscrpno testiranje znanja, vještina, sposobnosti i osobnosti kandidata koji su se prijavili na učiteljske fakultete, a ova tradicija se održala sve do danas uz nekoliko manjih sadržajnih izmjena. Postavlja se pitanje na koji će način Finska dalje unaprjeđivati obrazovanje učitelja. Osim inzistiranja na održavanju strogih selekcijskih postupaka na fakultetima, Finska mora uzeti u obzir i nove obrazovne trendove koji se pojavljuju i potražnju na tržištu rada i ekonomiju u globalu kako bi održala korak s trenutnim uspjehom. Obrazovna politika u tome ima zadaću analiziranja postojećeg stanja kako u Finskoj tako i u ostatku svijeta te donijeti nove odluke koje će Finsku učiniti još prepoznatljivijom i učinkovitijom.

4.2. Struktura obrazovanja učitelja u Finskoj i njihov položaj u društvu

Kao što je u ranijem poglavlju o Finskoj rečeno kako je geografski gledano većina gradova smještena na južnom polovici države, to je bio jedan od faktora koji su utjecali na pojavu sve većeg broja sveučilišta koja su trebala pružiti visoko obrazovanje velikom broju stanovnika. Među tim fakultetima pojavili su se i fakulteti za izobrazbu učitelja. „U Finskoj postoji 8 učiteljskih fakulteta na kojima se obrazuju razredni učitelji i predmetni učitelji za osnovnu i srednju školu, i 5 viših škola (koledža) za obrazovanje učitelja srednjih stručnih škola. Svaki od ovih oblika za obrazovanje učitelja ima u svom sastavu vježbaonice u kojima se odvijaju satovi praktične nastave, istraživanja, ogledi i stručno usavršavanje učitelja iz rada“ (Bogosavljević 2008., str. 260). Sveučilišta nude obrazovanje učitelja za sljedeće skupine: razredni učitelji koji poučavaju predmete od 1. do 6. razreda osnovne škole i koji mogu raditi i u predškolskom odgoju; vrtićki odgajatelji koji mogu raditi i u predškolskom odgoju; predmetni učitelji koji poučavaju jedan ili više predmeta od 7. do 9. razreda u osnovnoj školi, u općim višim srednjim školama, u strukovnim školama ili u institucijama za obrazovanje odraslih; učitelji za rad s osobama posebnih potreba; školski savjetnici koji nude vodstvo i savjete, ali i profesionalno usmjeravanje učenika u osnovnoj školi i u višim srednjim školama (OECD, 2003.). Kao osnovna kvalifikacija za učitelje primarnog i sekundarnog obrazovanja se smatra magisterij (odnosno završetak diplomskog studija prema Bolonji) (Jakku-Sihvonen, Niemi 2006.).

Pasi Sahlberg (2012) navodi kako Finska bezuvjetno vjeruje učiteljima i njihovoj stručnosti kada je u pitanju odgoj i obrazovanje, te im je dana autonomija pri stvaranju planova rada i kurikulumu. Učitelji su identificirani ključnim faktorom, najvažnijom varijablom, onom koja pobjeđuje sve ostale i koja je glavni pokretač pri objašnjavanju učeničkih postignuća i razlika u odnosu na druge (Andere 2015.). U svim školskim sustavima postoje snažne petlje povratnih informacija (feedback) povezanih sa statusom učiteljske profesije. Jednom kada poučavanje postane ugledna profesija, više talentiranih ljudi će postati učitelji te će podići status profesije još više (Barber, Mourshed 2007.). „Finsko nam iskustvo pokazuje da je važnije osigurati da se rad učitelja temelji na ugledu struke i poštovanju u društvu kako bi oni mogli postići svoj cilj i učiniti podučavanje svojim životnim pozivom“ (Sahlberg 2012., str. 115).

„U Finskoj se obrazovanje učitelja odvija na sveučilišnoj razini. Učitelji razredne nastave ulaze u program pedagoških studija koji završava magistarskim stupnjem i traje 5 godina. Studij je organiziran modulski i sastoji se iz šest modula: jezik i komunikacija, edukacijske znanosti (kao

glavni predmet), multidisciplinarni pristup predmetima u osnovnoj školi, učiteljske vještine, pomoćni predmeti i izborni predmeti“ (Vizek Vidović, Vlahović-Štetić, Pavin, Rijavec, Miljević-Ričički, Žižak 2005., str. 40). Osim učitelja razredne nastave u velikom broju su na fakultetima zastupljeni predmetni učitelji. „Predmetni učitelji se obrazuju u magistarskom studiju koji može trajati 5 ili 6 godina. Studenti upisuju glavni akademski predmet, a zatim se otvara mogućnost da u okviru glavnog studija steknu kompetencije učitelja (simultani model), ili da pedagošku naobrazbu steknu naknadno u posebnom modelu“ (Vizek Vidović et.al. 2005., str. 41).

Kako bi osigurali kvalitetno obrazovanje učiteljima, fakulteti veliku pažnju posvećuju programima i izradi kurikuluma. Valenčić Zuljan i Vogrinc (2011.) navode glavne elemente kurikuluma zastupljenih na učiteljskim studijima, a to su: akademske discipline koje se mogu poučavati u školama, obrazovnim institucijama ili u ustanovama obrazovnih znanosti; akademske discipline mogu biti glavni ili sporedni studij ovisno o traženoj kvalifikaciji; istraživačke studije, dominantno orijentirane ka istraživanjima (preddiplomski i diplomski radovi) te pedagoška skupina predmeta koji su obvezni za sve učitelje. Zastupljeni su i studiji komunikacije, jezika i ICT tehnologije koji su također obvezni, a uz njih se mogu pohađati i neki dodatni studiji, odnosno različiti kolegiji ovisno o stvaranju određenog profila i kvalifikacija.

Aktivnosti i rad učitelja su oblikovani kurikulumom kao i različitim smjernicama i željama za ponašanje kakvo se očekuje od učitelja. Uloga učitelja u finskom školstvu se izmijenila. Učitelj je postao supervizor, planira svoj rad i od njega se očekuje da radi zajedno s različitim dionicima kao što su učenici, roditelji i drugi učitelji. U Finskoj je učiteljska profesija povezana s etičnosti jer učitelji moraju donositi odluke o svom radu koje su pod utjecajem raznih vrijednosti i normi. Moralnost i etički model učitelja definiran je u profesiji kao odgovornost koja je vidljiva u učiteljevim djelima. Učitelj ima važnu ulogu pobrinuti se da učenik ima osjećaj pripadanja i da se poistovjećuje s profesijom. Ovo produbljuje formiranje njegovog ili njezinog profesionalnog identiteta (Paksuniemi 2013.).

Za učitelje u Finskoj je važan model profesionalnog razvoja koji uključuje tri glavna područja: profesionalne vještine, osobnost i kognitivne sposobnosti. Profesionalne vještine se odnose na planiranje i implementaciju procesa poučavanja, ali osim toga važna je i sposobnost vrednovanja kako bi se osiguralo odgovorno poučavanje. Osobine ličnosti uključuju zdravu i snažnu sliku o sebi i razvoj vlastitog stila poučavanja. Kognitivne sposobnosti zahtijevaju od

učitelja potpuno razumijevanje informacija i sposobnost izdvajanja najvažnijih informacija za učenike (Paksuniemi 2013.).

Studij za učitelja razredne nastave stavlja naglasak na teorijske i metodološke sadržaje multidisciplinarnih obrazovnih znanosti i predmeta koji se poučavaju u školi i njihovu praktičnu primjenu. Cilj je povezati poučavanje i učenje u znanstveno istraživanje kako bi studenti postali sposobni samostalno analizirati i rješavati obrazovne probleme i razvijati svoj rad pomoću istraživanja. Glavni predmet studijskog programa za razrednog učitelja su obrazovne studije. Ono će mu pružiti teorijska znanja za izvršavanje svojih dužnosti kao učitelja. Nadalje, cilj obrazovanja je voditi studente prema znanstvenom razmišljanju i istraživanju. Opseg diplomskog studija iznosi 160 bodova (*Tablica 3*), a studenti s diplomom imaju pravo na poslijediplomsko obrazovanje. Pedagoški predmeti su uključeni u glavni obrazovni dio. Studij se uglavnom sastoji od sljedećih studijskih modula: jezik i komunikacija, 12 bodova; obrazovne studije, 75 bodova; pedagoški predmeti, 35 bodova; multidisciplinarni predmeti i tematski predmetni moduli koji se poučavaju u sveobuhvatnim školama, 35 bodova; dodatni predmeti 30-35 bodova; predmeti po slobodnom izboru, 3-8 bodova (Valijarvi, J., Kupari, P., Linnakyla, P., Reinikainen, P., Sulkunen, S., Tornaroos, J., Arffman, I. 2003.).

Obrazovne studije (Glavni predmet)	75 bodova
Pedagoška skupina predmeta	35 bodova
Metodika predmeta poučavanja	35 bodova
Dodatni predmeti	35 bodova
Jezik i komunikacijske studije	12 bodova
Izborni predmeti	3 boda
UKUPNO = Diplomski studij (Magisterij)	160 bodova

Tablica 3. Struktura studijskog programa za učitelja razredne nastave⁹

Izobrazba predmetnih učitelja u jednom ili dva predmeta i pedagoškim predmetima dio je diplomskog studija. Predmet poučavanja označava predmet koji se nalazi u kurikulumu općeg obrazovanja, više srednje škole ili neke druge obrazovne institucije. Studij predmetnih učitelja sastoji se od naprednog proučavanja odabranog predmeta koji ima minimalno 55 bodova i mogućnost studija drugog predmeta koji ima minimalno bodova (Valijarvi, J. 2003.). U *Tablici*

⁹ Preuzeto iz: Moon, B., Vlăsceanu, L., Barrows, C. (2003). *Institutional approaches to teacher education within higher education in Europe: Current models and new developments*. Bucharest: Unesco – Cepas

4. su navedeni pedagoški elementi programa za predmetne učitelje, a ti elementi su: uvod u poučavanje koji nosi 2 boda; filozofija i povijest učenja i poučavanja (9 bodova); teorijska i praktična osnova predmetne didaktike (metodike) (15 bodova); istraživačka metodologija u predmetnoj didaktici (7 bodova); društvena komponenta obrazovanja (2 boda). Sveukupno, broj bodova za pedagošku skupinu predmeta iznosi 35 bodova.

Uvod u poučavanje	2 boda
Filozofija i povijest učenja i poučavanja	9 bodova
Teorijska i praktična osnova predmetne didaktike (metodike)	15 bodova
Istraživačka metodologija u predmetnoj didaktici (metodici)	7 bodova
Društvena komponenta obrazovanja	2 boda
UKUPNO = Pedagoška skupina predmeta	35 bodova

Tablica 4. Struktura studijskog programa za predmetnog učitelja na sveučilištu u Helsinkiju¹⁰

Za većinu ljudi koji završe studij za predmetnog učitelja, pedagoški predmeti se sastoje od sadržaja orijentiranih na aktivnost poučavanja. Pedagoški predmeti pružaju studentima pedagoške sposobnosti potrebne za samostalno izvođenje predavačkih dužnosti u sveobuhvatnim školama, višim srednjim školama ili drugim obrazovnim institucijama. Osnovni ciljevi pedagoških predmeta su: razvoj vještina i sposobnosti učenja kod učenika koje od učiteljske profesije zahtijevaju trenutna i buduća društvena zajednica; izvežbati stručnjake u području obrazovanja i poučavanja koji su sposobni suočiti se s promjenama u društvu i okruženju jer će uloga budućih učitelja i obrazovnih stručnjaka biti podržavati te vještine i znanja, društveno-etički i psihološki rast i razvoj djece, mladih i odraslih. Od 1979. godine kvalifikacija za osnovnoškolskog učitelja je M.Ed. tj. magistar/magistra edukacije. Ovo je otvorilo mnoga vrata čime je obrazovanje osnovnoškolskih učitelja postalo jedno od najomiljenijih područja za studiranje u visokoškolskim ustanovama.

Osim obrazovanja učitelja razredne nastave i predmetnih učitelja, postoji isto tako obrazovanje strukovnih učitelja koji najčešće rade u srednjim strukovnim školama. Obrazovanje strukovnih učitelja nudi pet fakulteta za obrazovanje strukovnih učitelja koji surađuju s veleučilištima. Fakulteti za obrazovanje strukovnih učitelja nude pedagoško obrazovanje za ljude koji se specijaliziraju za poslove poučavanja u strukovnom obrazovanju. Opseg ovog tipa pedagoškog

¹⁰ Preuzeto iz: Moon, B., Vlăsceanu, L., Barrows, C. (2003). *Institutional approaches to teacher education within higher education in Europe: Current models and new developments*. Bucharest: Unesco – Cepas

obrazovanja iznosi 35 bodova. Cilj obrazovanja strukovnih učitelja je pružiti studentima vještine i znanja za vođenje učenja različitih tipova učenika i sa sposobnostima da razviju svoje vlastito područje poučavanja, uzimajući u obzir razvoj profesija i radnog vijeka. Obrazovanje strukovnih učitelja temelji se na dva osnovna uvjeta: diploma i radno iskustvo. Kandidati za ovu vrstu poučavanja moraju imati radno iskustvo iz područja koje žele poučavati. Studenti učitelji moraju biti profesionalci u svojim područjima (OECD 2003.).

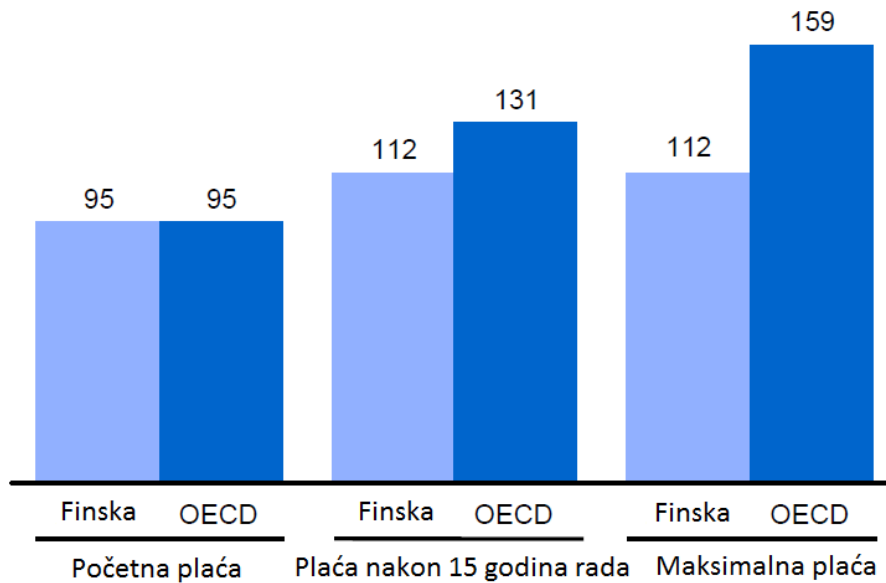
Statistički podaci za 2002. godinu pokazuju da se za 693 mjesta prijavilo 13 579 kandidata, što je gotovo 20 prijavljenih za jedno mjesto. Iste godine je na primjer broj prijavljenih na studij matematike, fizike i kemije iznosio 8 372 kandidata za 1 416 mjesta što je gotovo 6 prijavljenih na jedno mjesto (Malaty 2004.). Brojna ispitivanja i evaluacije pokazuju kako studenti učiteljskih studija jako cijene njihove diplomske studije i teze diplomskih radova. Većina evaluacija je vrlo pozitivna. Ispitanici ističu važnost diplomskog rada i njegov utjecaj na kognitivne procese koji uče studente tražiti informacije, uče ih samostalnosti, kako razmišljati i kako biti kritičan (Mikkola¹¹; Niemi 2015.).

S obzirom da je u Finskoj za profesiju učitelja najvažniji ugled u društvu, novac odnosno visina plaće za njih nije toliko važan faktor. Finskoj je razlika u prosječnoj početnoj plaći i maksimalnoj plaći učitelja samo 18%. Osiguravanjem dobrih početnih plaća, Finska privlači jake, dobre izvođače u profesiju, a učitelji koji su posvećeni poučavanju, ostaju raditi bez obzira na plaću, dok oni koji su manje posvećeni ovom poslu odlaze iz profesije tražeći prosperitetnija zanimanja (Barber, Mourshed 2007.). Na *Slici 6.* može se vidjeti odnos između početne plaće učitelja u Finskoj i početne plaće učitelja u zemljama članicama OECD-a i taj odnos je jednak. Sljedeći stupac prikazuje plaće učitelja nakon određenog vremenskog razdoblja, odnosno radnog staža od petnaest godina koja je nešto niža u Finskoj u odnosu na ostale članice OECD-a, te se na kraju nalazi stupac koji prikazuje odnos maksimalnih plaća u Finskoj i zemljama članicama OECD-a koja je dosta velika.

---

¹¹ Mikkola, A. Finnish Teacher Education and Research. Dostupno na: <http://entep.unibuc.eu/documents/publications/RoleOfStudies/2001UmeaConference.pdf#page=100> (pristupljeno: 12.02.2016.)

Slika 6. Odnos početnih i maksimalnih plaća u Finskoj i članicama OECD-a¹²

5. Selekcija studenata za učiteljsku profesiju

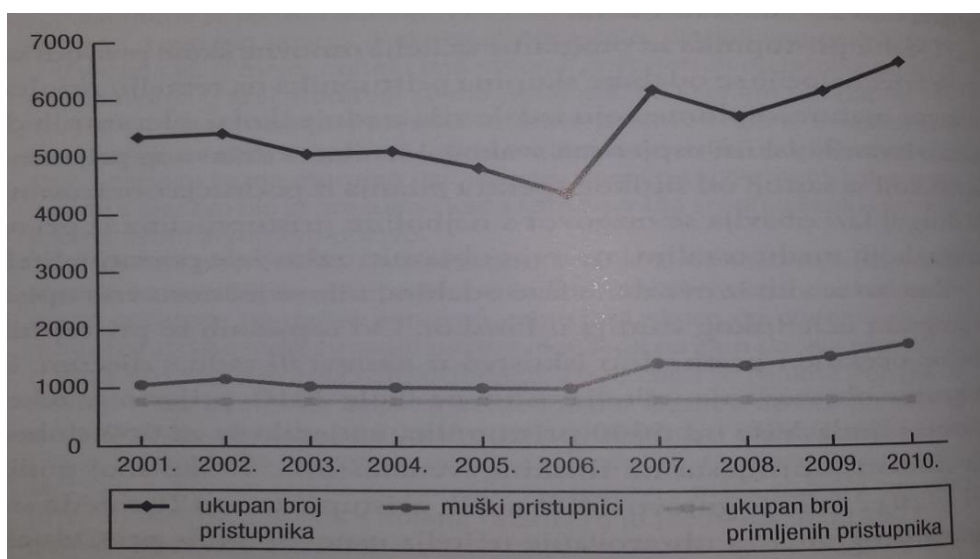
Visoko funkcionirajući, uspješni školski sustavi imaju učinkovitije mehanizme za odabir kandidata za učiteljske studije nego oni s manje uspješnim sustavima. Uspješni sustavi prepoznaju i smatraju da loša selekcija može rezultirati i do četrdeset godina lošeg poučavanja (Barber, Mourshed 2007.). Istraživanja o prijemnim ispitima za učiteljske studije postala su značajna grana istraživanja u Finskoj u području odgojno-obrazovnih znanosti. Fakultet obrazovanja na Sveučilištu u Jyväskylä već je održao tri velika nacionalna seminara na kojima su se istraživači okupili kako bi zajedno diskutirali o ovoj temi (Valli & Johnson 2007.).

Potreseni gospodarskim krizama, od kojih je posljednja u Finskoj bila 2008. godine, sve više mladih se odlučuje okrenuti ovoj profesiji. Iz podataka prezentiranih na Slici 7. mogu se uočiti oscilacije interesa za učiteljsku profesiju za period od 2001. do 2010. godine (u Sahlberg 2012).

U odnosu na ukupan broj kandidata, broj muških pripadnika je konstantno snižen, no posljednjih nekoliko godina brojke su počele rasti i u ovom segmentu. O niskom broju muških kandidata koji se prijavljuju na učiteljske studije govore i Moon i suradnici (2003) te smatraju ovo jednim od problema pri prijavlivanju na studij. Ovaj mali broj muških učitelja vidljiv je na

¹² Preuzeto iz: Barber, M, Mourshed, M. (2007). The McKinsey report: How the world's best performing school systems come out on top. London: McKinsey & Company.

svim razinama obrazovanja i u svim nastavnim predmetima. Kao razlog ovom problemu, odnosno velikom razmjeru između muškog i ženskog spola prijavljenih kandidata navode nisku plaću. Isto tako, muški učitelji često napuštaju svoja radna mjesta relativno brzo nezadovoljni ekonomskim stanjem te gospodarskim promjenama. Tipični student na nordijskim programima za osnovnoškolske učitelje su žene u dobi od oko 25 godina. Žene ne dominiraju u istoj mjeri na programima za učitelje koji poučavaju na višim razinama (razredi 10 do 12) (Nordic Council of Ministers 2009.).

Slika 7. Grafički prikaz ukupnog broja upisanih kandidata u programe obrazovanja učitelja u razdoblju od 2001. do 2010.¹³

„Kandidati za učiteljska zanimanja biraju se u prosjeku između 30% najboljih studenata iz generacije, u Finskoj čak između 10% najboljih što je razlogom da učiteljsko zanimanje ima velik društveni ugled (Palekčić 2008, str. 415). Općenito promatrajući, broj kandidata koji se prijavljuju na programe učiteljskih fakulteta u nordijskim zemljama se smanjio posljednjih godina. Finska se razlikuje od drugih nordijskih zemalja u tome da su u Finskoj brojke još uvijek stabilne i zadovoljavajuće (Nordic Council of Ministers 2009.). Finska, Japan, Koreja i Singapur kao uvjet za studiranje na učiteljskim fakultetima traže srednjoškolsku diplomu i visok školski uspjeh (iako ocjene nisu specificirane kao uvjet u Japanu). Finska kao dodatni faktor u obzir uzima i izvannastavne aktivnosti i neke uspjehe u srednjoj školi. Kandidati u sve četiri

¹³ Preuzeto iz: Sahlberg, P. (2012). Lekcije iz Finske: Što svijet može naučiti iz obrazovne promjene u Finskoj. Zagreb: Školska knjiga

zemlje moraju proći prijemni ispit za fakultete dok u Finskoj i Singapuru kandidati moraju položiti završni ispit koji dolazi prije prijemnog ispita (Lukaš, Samardžić 2015.).

Ukoliko stavimo na stranu anegdotska objašnjenja poput gena, besplatnih obroka u školi, školama bez uniformi, škole s mješovitim razredima te odbijanje sinkroniziranja stranih filmova i televizijskih programa, u literaturi pronalazimo da se faktori uspjeha finskih učenika na međunarodnim testovima mogu podijeliti u pet grupa: više faktora se isprepliće, kultura, pravednost, obrazovni sustav i učitelji (Andere 2015.). Zbog popularnosti ovog zanimanja, koje je u brojnim istraživanjima navedeno u pet najpoželjnijih zanimanja, dolazimo do pitanja kako se postaje učitelj u Finskoj.

U knjizi „European Dimensions of Teacher Education – Similarities and Differences“ autora Valenčić Zuljan i Vogrinc (2011) obuhvaćeni su brojni europski obrazovni sustavi i obrazovanje učitelja, te se u njoj može pronaći kako su Niemi i Jakku-Sihvonen opisali to obrazovanje u Finskoj i koji su uvjeti za upis na studij. U Finskoj, sva sveučilišta rade po sustavu numerus clausus što znači da sveučilišta primaju samo određeni broj kandidata koji je određen brojem diploma koje je odredilo Ministarstvo obrazovanja. Prema ovome, od ukupnog broja prijavljenih, svega 10-15% bude primljeno (Valenčić Zuljan, Vogrinc 2011.).

U odnosu na druge studije, finska sveučilišta ne dodjeljuju veliki broj mjesta učiteljskim studijima, štoviše ta razlika je jako velika. U *Tablici 5.* može se vidjeti odnos broja prijavljenih na sveučilišta za obrazovanje učitelja te upisne kvote na tim sveučilištima. U tablici je navedeno kako je na primjer, Sveučilište u Helsinkiju 2007. godine nudilo 100 mjesta, dok je broj prijavljenih kandidata te godine bio 1373, a svake iduće godine broj kandidata se samo još više povećavao, pa je tako 2010. godine bio mali porast broja mjesta za upis na Sveučilištu, pri čemu je bilo 1578 prijavljenih kandidata na svega 120 mjesta.

Sveučilište u Jyväskyläu koje predstavlja prvi fakultet za obrazovanje osnovnoškolskih učitelja ima nešto manje kvote za upis u odnosu na Sveučilište u Helsinkiju. Ovdje je 2007. godine bilo 1006 prijavljenih kandidata na svega 96 mjesta, taj broj se sljedeće godine nešto smanjio, na 964 prijavljena i 93 mjesta, ali već 2010. godine taj broj je ponovno porastao na 1103 prijavljena kandidata na samo 80 slobodnih mjesta za upis. Slična je situacija i na ostalim sveučilištima, no treba napomenuti da u odnosu na Sveučilište u Helsinkiju, drugi nude od 40 do 80 mjesta, ovisno o sveučilištu i akademskoj godini.

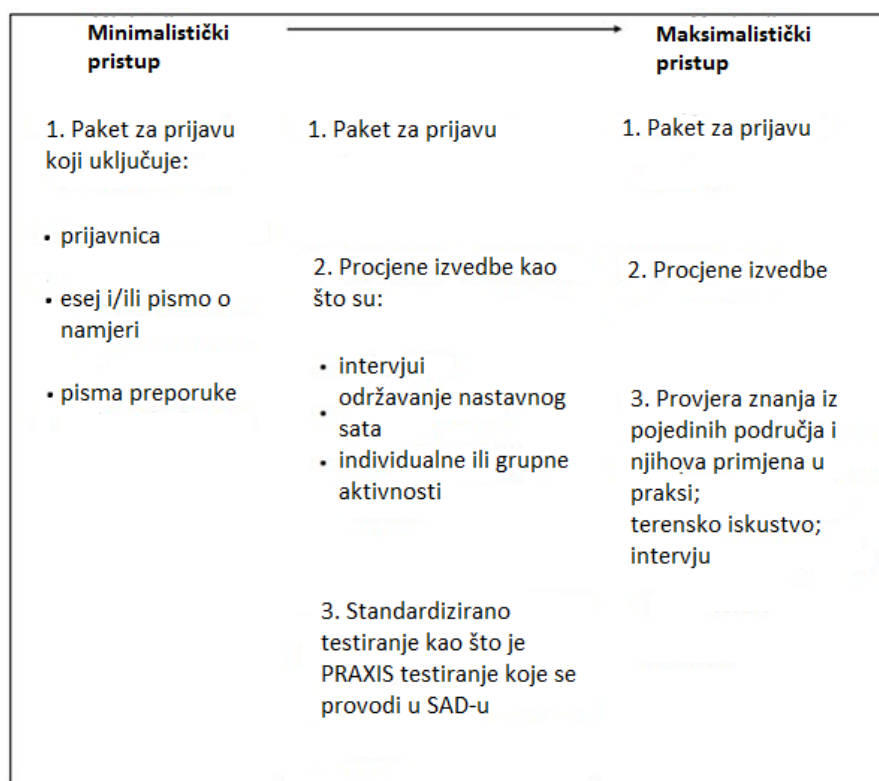
	Obrazovanje učitelja kao prvi izbor studija				Broj upisanih studenata = broj upisnih mjesta koji je odobrilo Ministarstvo obrazovanja			
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
Obrazovanje učitelja razredne nastave								
Sveučilište u Helsinkiju	1373	1254	1432	1578	100	120	120	120
Sveučilište u Joensuu: Odsjek u Joensuu	367	371	359	467	80	83	81	80
Odsjek u Savonlinna	192	142	149	146	69	45	41	40
Sveučilište u Jyväskylä	1006	964	1020	1103	96	93	86	80
Sveučilište u Laponiji	317	296	316	345	68	67	66	64
Sveučilište u Oulu: Odsjek u Kajaani	305	305	293	295	72	60	69	60
Odsjek u Oulu	629	604	554	677	24	22	22	20
Sveučilište u Tampereu Odsjek u Hämeenlinni	808	679	789	774	64	64	53	64
Sveučilište u Turkuu: Odsjek u Raumi	435	312	427	438	65	62	58	60
Odsjek u Turkuu	635	586	660	763	88	83	74	73
UKUPNO	6067	5513	5999	6586	726	699	670	661

Tablica 5. Tablica prijavljenih kandidata na programske studije za učitelje razredne nastave (prema sveučilištima)¹⁴

Kao odgovor na zabrinutost učiteljskih fakulteta o velikom broju prijavljenih kandidata i odabiru onih najboljih razvijen je niz kriterija i mehanizama prema kojima će se procjenjivati kandidati. Pristupi provjerama kandidata variraju od minimalističkih do maksimalističkih (Slika 8). Finska je jedna od zemalja koja primjenjuje maksimalistički pristup, a koji se sastoji od pisanog prijavnog paketa, demonstracije vještina i sposobnosti, provjeravanje znanja iz pojedinih područja i intervju. Većina koristi dva primarna kriterija za odlučivanje o primanju studenta na studij – akademski potencijal koji se odražava u prethodnom akademskom uspjehu i izjave kandidata ili preporuke koje govore o karakteristikama i orijentaciji pojedinca. Ovaj potencijal svakog kandidata se procjenjuje, odabiru se najbolji kandidati i nakon toga ih se podvrgava nizu kolegija i iskustava koji se u najvećoj mjeri odvijaju na pretpostavci da imaju bar malo znanja i vještina u poučavanju (Association for teacher education in Europe 2012.). Zbog popularnosti podučavanja i učiteljskog zvanja samo oni najbolji i najpožrtvojniji uspijevaju dobiti taj posao iz snova. Svakog proljeća tisuće učenika koji završe opću višu

¹⁴ Preuzeto iz: Valenčić Zuljan, M., Vogrinc, J. (2011). European Dimensions of Teacher Education – Similarities and Differences. Ljubljana : Faculty of Education ; Kranj : The National School of Leadership and Education

srednju školu, među kojima ima mnogo iznimno nadarenih, kreativnih i motiviranih ljudi, prijavljuju se na odsjeke učiteljskih studija na osam finskih sveučilišta (Sahlberg 2012).

Slika 8. Seleksijski proces za učiteljske programe¹⁵

Glavni set karakteristika koje su važne za učiteljske studije i koje se testiraju su prema Barber i Mourshed (2007) općenito, ukupno znanje iz područja pismenosti i matematike, snažne interpersonalne i komunikacijske vještine, volja za učenjem i motivacija za poučavanje.

Kandidati za razredne učitelje moraju završiti više srednje obrazovanje s položenom državnom maturom ili trogodišnju strukovnu školu ili istovrsni studij u inozemstvu. Proces selekcije kandidata za razredne učitelje odvija se u dvije faze. Prva seleksijska faza je na državnoj razini i temelji se na rezultatima ispita državne mature, svjedodžbi iz srednje škole, prethodnom obrazovanju i radnom iskustvu u relevantnom području (OECD 2003.). Dodatni bodovi su dodijeljeni onim kandidatima koji su iskusni u radu s djecom (Moon et.al. 2003.). Druga faza selekcije je specifična za pojedino sveučilište i sastoji se od dijelova koje je odabralo samo sveučilište (OECD 2003.). Kao pravilo, druga faza sadrži tri komponente, od kojih je prva ispit koji se temelji na određenoj literaturi. Nakon toga slijedi zadatak u kojem se prate interakcijske

¹⁵ Preuzeto iz: Association for teacher education in Europe (2012). *Teacher's Life-cycle from initial teacher education to experienced professional*. ATEE 2011 Annual Conference Proceedings. Brussels: ATEE

i komunikacijske vještine, a zatim slijedi osobni pojedinačni intervju u kojem se ispituju razlozi kandidatova odabira studija da postane učitelj (Moon et.al. 2003.).

Oni koji žele postati predmetni učitelji odabiru prijave na fakultete obrazovanja učitelja prema glavnim predmetima koje žele studirati. Uvjeti prijave su isti kao i za razredne učitelje. Kandidati se prijavljuju na učiteljski pedagoški studij koji nudi kvalifikacije za predmetne učitelje tijekom studija ili nakon završetka diplomskog studija. Kriteriji selekcije sastoje se od provjeravanja poželjnih sposobnosti i znanja o predmetu poučavanja (OECD 2003.).

Uvjeti za prijavu na studij obrazovanja strukovnih učitelja sastoji se od obrazovanja i radnog iskustva potrebnih za službeno mjesto učitelja ili drugih obrazovnih pozicija na veleučilištima ili strukovnim institucijama. Fakulteti za obrazovanje strukovnih učitelja složili su se u odluci o jedinstvenoj proceduri prijave kandidata na studije 2003. godine koja uključuje kandidate za obrazovanje strukovnih učitelja, obrazovanje strukovnih savjetnika i obrazovanje strukovnih učitelja za rad s osobama posebnih potreba. Procedura selekcije kandidata za studij zadovoljava uvjete selekcije koje su donijeli fakulteti za obrazovanje strukovnih učitelja, a koji uključuju dobro razvijene kompetencije i stručnost u profesionalnom području (OECD 2003.).

U nastavku slijedi detaljno opisan primjer selekcijskog procesa koji se provodi na Institutu Chydenius, sastavnici Sveučilišta u Jyvaskyli. Obrazovanje koje se nudi na Institutu Chydenius je obrazovanje odraslih. Stoga se od kandidata očekuje da imaju prethodno završen sveučilišni studij (s najmanje 100 ECTS bodova) i radno iskustvo (najmanje 4 mjeseca) prije nego im je dozvoljeno da pristupe prijemnim ispitima (Valli & Johnson 2007.).

Selekcijski proces se odvija u dvije faze kao i na drugim odsjecima za obrazovanje učitelja u Finskoj. U prvoj fazi kandidate se odabire za prijemni ispit na temelju prijavnog paketa. Ovdje su kriteriji prethodno obrazovanje i radno iskustvo u poučavanju. U drugoj fazi ovi uvjeti se više ne gledaju i svi odabrani kandidati ponovno kreću od nula bodova. Nakon ovoga studijska mjesta su raspodijeljena s obzirom na testove koji mjere prikladnost kao što su prezentacijske vještine na održanom nastavnom satu, intervju i grupni zadatak. 2006. godine je grupni zadatak izbačen iz procedure, ali su ga vratili već sljedeće (2007.) godine kada je uveden sustav testiranja VAKAVA (Nacionalni obrazovni selekcijski kooperacijski projekt) o kojem će se govoriti u nastavku teksta. Prvi dio prijemnog ispita u drugoj fazi je održavanje nastavnog sata. U ovom dijelu kandidat mora odabrati jednu od tri ponuđene teme od kojih su sve navedene u

kurikulumu. Tada kreće 45-minutna priprema za nastavni sat. Kandidat održava nastavni sat pred 10 do 12 djece (u dobi od 9 do 11 godina) i može trajati od 10 do 15 minuta.

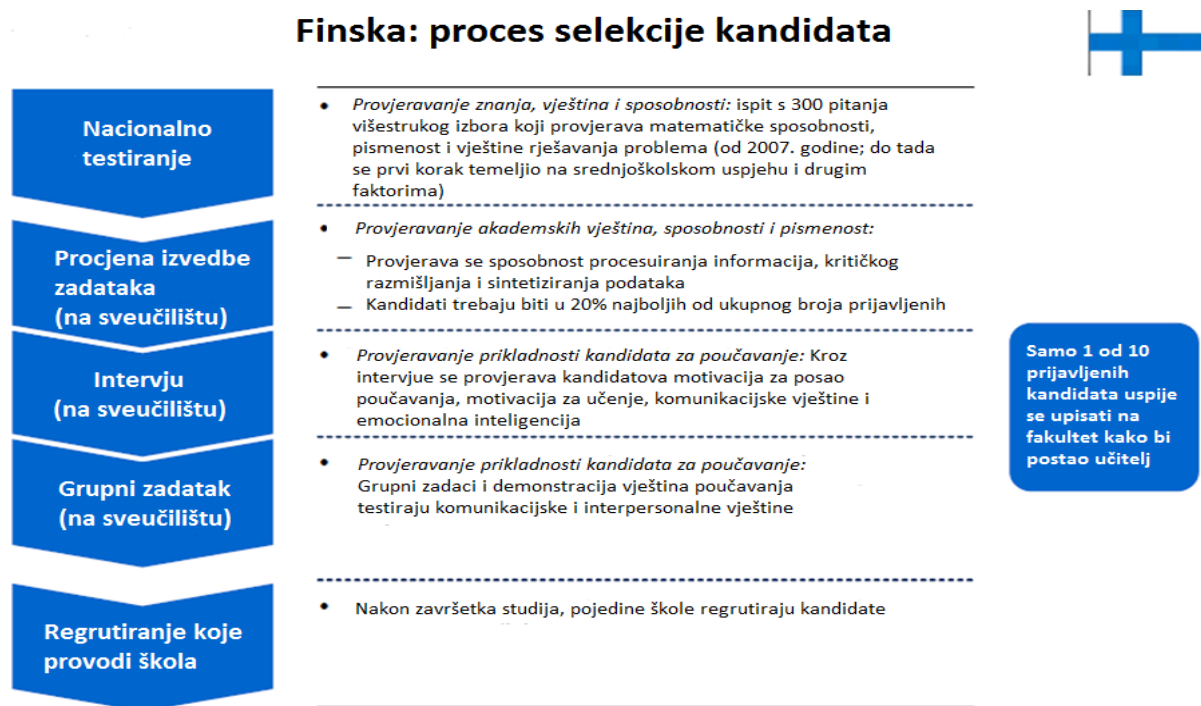
Opažači prate nastavnu situaciju u učionici, u autentičnoj situaciji u kojoj opažaju kandidatovo ponašanje kao facilitatora učenja i učinkovitost njegove/njezine interakcije s učenicima. Dan prije prijemnog ispita svi opažači moraju sudjelovati na sjednici na kojoj odlučuju o pravednim kriterijima vrednovanja. Intervju je uobičajena metoda koja se koristi za mjerenje primjerenosti za odabir pri zapošljavanju pa tako i pri odabiru studenata. U procesu selekcije kandidata došlo je do pokušaja da se poveća pouzdanost povećavši broj intervjuera. Umjesto jednog, sada su prisutni uvijek dva do tri intervjuera. Intervjueri su osobe koje nisu opažači na nastavnom satu. Pouzdanost intervjuera može se isto tako povećati primjenom metoda poznatih iz istraživačkih intervjuera kako bi se osigurala kvaliteta intervjuera. Pitanja u intervjuu trebaju biti jednostavna i jasna (Valli & Johnson 2007.).

S obzirom da je gore navedeni selekcijski proces namijenjen kandidatima koji su već završili neki studij, kandidati koji tek završavaju srednju školu nemaju baš jednake šanse da upišu željeni studij pri prvom pokušaju. Općenito gledajući, vrlo je teško za maturante srednjih škola upasti na učiteljske fakultete i čak je manje od jedne petine novih studenata prijavljeno u istoj godini kada su završili srednju školu. Kako bi se ublažila situacija s velikim brojem prijava na ove fakultete donesena je odluka o povećanju suradnje između sveučilišta i selekcijskom procesu za učiteljske studije. 2007. godine Ministarstvo obrazovanja je odlučilo reformirati predselekcijску fazu u dvofaznom selekcijskom sustavu na učiteljskim studijima uvođenjem globalnog testa pismenosti koji su nazvali VAKAVA (finski akronim za Nacionalni obrazovni selekcijski kooperacijski projekt) (Malinen, Vaisanen & Savolainen 2012.).

VAKAVA (Nacionalni obrazovni selekcijski kooperacijski projekt) se sastoji od akademskih članaka, ukupno oko 180 stranica. Ispit sa zadacima višestrukog izbora pripremljen je na temelju ovih tekstova i cilj mu je izmjeriti pamćenje, razumijevanje i sposobnost primjene znanja iz članaka. VAKAVA ispit zamijenio je raniji sustav ispitivanja u kojem su kandidati u drugoj fazi prijemnog ispita odabirani prema bodovima koje su stekli na državnoj maturi i dodatnim bodovima koji se mogu steći studiranjem obrazovnih znanosti na otvorenim sveučilištima, radeći kao asistenti u školi ili kao nekvalificirani učitelj. Ovaj stari sustav se smatra diskriminirajućim prema novim maturantima. Za razliku od starog sustava, VAKAVA ispitivanje je otvoreno svima koji su stekli uvjete prijave na visoko obrazovanje za koje se smatra da povećava šanse svih koji su tek maturirali. Nuspojava novog nacionalnog VAKAVA

ispita bila je porast cijena za programe pripreme koje su pokrenule neke privatne bubatorske škole kako bi pripremile kandidate za prijemne ispite (Malinen, Vaisanen & Savolainen 2012.).

U drugoj fazi selekcijskog ispita, takozvani test vještina i sposobnosti je ponuđen onim kandidatima koji su prikupili dovoljno bodova u prvoj fazi. Druga faza selekcijskog procesa je specifična za svako sveučilište i svako od sveučilišta poziva tri do četiri puta više kandidata od broja dostupnih mjesta. Test vještina i sposobnosti cilja prema vrednovanju kandidatove prikladnosti, motivacije i predanosti učiteljskoj profesiji i radu i uglavnom se sastoji od dva dijela – intervjua i grupnog diskusijskog zadatka. Neka sveučilišta isto uključuju i rezultate postignute na državnoj maturi u drugoj fazi selekcijskog procesa. Intervjueri koji procjenjuju kandidate i grupne diskusije su iskusni obrazovni stručnjaci s učiteljskih odsjeka i sveučilišnih škola vježbaonica. U evaluaciji intervjua i grupnog zadatka ne postoje standardizirani sustavi bodovanja već svako sveučilište određuje vlastite smjernice o kojima se detaljno raspravlja prije testa vještina i sposobnosti. Iako postoje neke razlike u sadržaju ovog ispita između sveučilišta, uglavnom su ovi ispiti jako slični – i bili su tijekom desetljeća – koji su pokretali školski kritičizam prema njima (Malinen, Vaisanen & Savolainen 2012.).

Slika 9. Prikaz koraka pri selekciji kandidata za upis na učiteljski studij¹⁶

¹⁶ Preuzeto iz: Barber, M, Mourshed, M. (2007). The McKinsey report: How the world's best performing school systems come out on top. London: McKinsey & Company.

Na *Slici 9.* grafički je prikazan postupak selekcije kandidata koji se dijeli na tri koraka. Prvi korak je nacionalni selekcijski proces koji se do 2007. godine temeljio na uspjehu u prethodnom obrazovanju, no došlo je do promjene pa od 2007. godine kandidati moraju riješiti ispit s pitanjima višestrukog izbora koji je osmišljen da testira matematičke sposobnosti, pismenost i vještine rješavanja problema. Nakon provedenog prvog koraka, kandidati s najboljim rezultatima prolaze u drugi krug selekcijskog procesa koji provode sveučilišta individualno. U drugom koraku koji je ujedno i najopširniji, sveučilišta testiraju kandidatove vještine komunikacije (prilikom intervjua), želju za učenjem, akademske sposobnosti (procesuiranje informacija, kritičko razmišljanje, sintetiziranje podataka) i motivaciju za poučavanje (u grupnom zadatku). U posljednjem koraku, koji se odvija nakon diplomiranja na učiteljskim fakultetima, potencijalni učitelji moraju proći dodatne testove koje provode pojedine škole u koje se prijavljuju za posao učitelja.

Finski obrazovni sustav ne prati trenutno popularne trendove kako bi poboljšala standarde poput drugih školskih sustava diljem svijeta već se trudi stvoriti vlastite programe koji daju dobre rezultate. Kao što smo vidjeli u opisu cjelokupnog školskog sustava obrazovanje je izrazito važan resurs za žitelje Finske pa je važno obrazovati kvalitetne, kompetentne učitelje. Iako cijeli proces zahtijeva puno uloženog truda i potrebno je zadovoljiti izrazito stroge kriterije koje postavljaju učiteljski fakulteti, analizom literature vidljivo je da se itekako isplati postati učitelj. Profesija učitelja u razvijenim zemljama poput Finske uživa ugled u društvenoj zajednici i ovo bi trebao biti cilj kojem će težiti sve zemlje u razvoju.

6. Izazovi za obrazovnu politiku u Finskoj

Finski obrazovni sustav već je dugi niz godina uspješan i mnoge zemlje pokušavaju implementirati neke od njezinih odluka u obrazovnu politiku vlastite zemlje. „Obrazovni sustav treba podržavati i kompetitivnost finskog društva, a da bi se on odgovarajuće razvijao, neophodna je izvjesna politička stabilnost ili minimum društvenog konsenzusa koji bi obavezao političke činitelje na poštovanje određenih koordinata za orijentaciju u ovom prostoru. Premijer Matti Vanhanen je sa svojom drugom vladom odredio tri područja djelovanja: društvo orijentirano na dijete, dobrostojeća obitelj, prevencija socijalnog isključivanja“ (Damjanović 2010., str. 202). Budućnost Finske povezana je sa znanjem i kompetencijom, sposobnosti

primjene ovog znanja i stvaranja inovacija. Podizanje razine kompetencije cijele populacije podići će i konkurentnost Finske (OECD 2003).

Kombinirajući rezultate PISA istraživanja s ostalim globalnim obrazovnim indikatorima i nacionalnim anketama o zadovoljstvu stanovnika školama, može se zaključiti da je prema međunarodnim standardima finski obrazovni sustav u jako dobrom stanju. Ovo je očito izazov za finske donositelje odluka obrazovne politike i za društvenu zajednicu jer teško je obnoviti i poboljšati obrazovni sustav koji već sad dobro funkcionira. S početkom u 1990-ima, finska obrazovna politika ojačala je sudjelovanje lokalnih vlasti u školskim aktivnostima. Točnije, sve je započelo s općim kurikulumom iz 1994. godine. Kao rezultat, razvilo se samovrednovanje na lokalnoj i općinskoj razini (Andere 2014.). Obrazovna politika neizbježno je isprepletena s ostalim politikama i općenito s politikom zemlje. Ključni faktor uspjeha u razvoju Finske kao dobro funkcionirajuće ekonomije znanja s dobrim vodstvom i cijenjenim obrazovnim sustavom je sposobnost postići široki konsenzus u većini važnih odluka koje se odnose na budućnost Finske kao nacije (Sahlberg 2012.).

Ključni predmeti razvoja obrazovne politike su određeni u svakom Vladinom programu i u Razvojnem planu za obrazovanje i istraživanje koji se odobrava svake četiri godine. Svaki razvojni plan osmišljen je da pokrije period od 6 godina (OECD 2003). Obrazovna politika koja vodi reformu u Finskoj još od 1970. godine odredila je prioritete stvaranja jednakih mogućnosti, podizanja kvalitete i povećanja uključenosti na svim obrazovnim razinama diljem Finske. Jedno od vodećih principa obrazovne politike u Finskoj je osigurati svim učenicima jednake i visokokvalitetne obrazovne mogućnosti kao i ukloniti prepreke u učenju, osobito među učenicima sa slabijim uspjehom (Niemi, Toom & Kallioniemi 2012.). „Politika se usmjerava i prema drop-out-u u finskim školama, koji je uočen kao izazov za rješavanje. U 7, 8. i 9. razredu ima učenika s teškoćama u školovanju. Godišnje je 300 učenika u drop-out-u. Djeca koja su »sumnjiva« izdvajaju se u grupe. Svaki dan učitelj prati je li netko odsutan, a onda se ide i kući vidjeti što je s njim. Godišnje se za ovu djelatnost u školama izdvoji oko šest milijuna eura. Učenici završavaju školovanje u ovim grupama, ali im se jamči dalje školovanje. Za ovu djelatnost su učitelji posebno školovani kroz svoje obrazovanje (učitelj za specijalno obrazovanje – za djecu koja svoje potrebe izražavaju na drugačiji način)“ (Damjanović 2010., str. 202). Kao rezultat, više od 99% pripadnika iste dobne skupine uspješno završava obveznu osnovnu školu (peruskoulu), oko 95% učenika odmah po završetku osnovne škole nastavlja svoje obrazovanje u srednjim školama ili upisuje 10. razred osnovne škole (3%), a 93% onih

koji su započeli srednjoškolsko obrazovanje s vremenom će steći diplomu što će im dati priliku upisa na visokoškolske institucije (Sahlberg 2012).

Obrazovna politika oblikovana da podigne uspjeh učenika u Finskoj stavila je naglasak na učenje i poučavanje ohrabrujući škole da izrade optimalne uvjete za učenje i oblikuju sadržaj poučavanja koji će najbolje pomoći učenicima postići generalne ciljeve školovanja. Najvažnije promjene koje je donijela obrazovna politika su: više društvenog kapitala (učitelji i škole rade zajedno); izgradnja društvene zajednice; inteligentna odgovornost; obrazovanje darovitih; mali razredni odjeli (Andere 2014.). Trenutni službeni cilj Ministarstva obrazovanja i kulture je postići da 90% iste dobne skupine pohađa neki fakultet. Novi Vladin program iz 2015. godine zahtjeva od sveučilišta i veleučilišta da daju prijedloge o podjeli rada između sveučilišta i njihovih fakulteta kao i prijedloge o načinu organizacije sveučilišta i veleučilišta (Zajda & Rust 2016.).

Ono što je karakteristično za obrazovnu politiku u Finskoj je da daje veliki prioritet personaliziranom učenju i kreativnom poučavanju kao važnim komponentama školovanja. Iz tog razloga se uspjeh učenika u školi promatra u odnosu prema njihovim vlastitim karakteristikama i sposobnostima, a ne u odnosu na uniformne standarde i statističke indikatore. Donositelji obrazovnih odluka inzistiraju na tome da kurikulum, poučavanje i učenje budu prioritetne komponente obrazovanja koje trebaju oblikovati učiteljev način razmišljanja i školsku praksu više nego se fokusirati na ocjenjivanje i testiranje što je slučaj u drugim obrazovnim sustavima. „Glavni pravci razvoja finskog obrazovanja i znanosti su u skladu s Lisabonskom strategijom Europske unije. Obvezno obrazovanje je besplatno (čak i fakultetsko, a i postdiplomsko može biti besplatno putem raznih bespovratnih kredita). Parlament utvrđuje pravce razvoja obrazovanja. Usvajaju se agende i bira se ona koja je aktualna. Vlada i resorno ministarstvo imaju ulogu pripreme obrazovnih politika“ (Damjanović 2010., str. 203).

Vrednovanje obrazovanja u Finskoj više je od pukog mjerenja standardiziranim testovima i proizlazi iz mreže institucija koje zajedno funkcioniraju pod vodstvom Ministarstva obrazovanja. Glavni akteri u ovoj mreži, uz Ministarstvo obrazovanja sastoje se od Finskog nacionalnog odbora za obrazovanje (OPH – Finnish National Board of Education), šest provincijskih ureda od kojih je jedan autonoman, finsko vijeće za vrednovanje visokog obrazovanja (Finnish Council for Evaluation of Higher Education), 336 lokalnih ili općinskih vlasti zaduženih za obrazovnu politiku i administraciju u školama (uključujući vrednovanje obrazovanja od strane škole i općine) te naposljetku Finsko vijeće za vrednovanje obrazovanja

(FEEC – Finnish Education Evaluation Council) koje funkcionira na način da promovira rad stručnjaka, prvenstveno u mreži finških sveučilišta i istraživača (Andere 2014.). 2003. godine osnovano je odvojeno i samostalno Vijeće za evaluaciju obrazovanja (Evaluation Council for Education and Training) koje surađuje s Ministarstvom obrazovanja. Uloga Vijeća je pomoći Ministarstvu obrazovanja i pružateljima obrazovanja u pitanjima vezanim uz vrednovanje obrazovanja, organizacije vanjskog vrednovanja i objavu rezultata vrednovanja (OECD 2003.).

Vrednovanje učenika u finškim školama je obuhvaćeno u procesu učenja i poučavanja i služi za poboljšanje učenikova i učiteljeva rada u školi. Određivanje učenikovih osobnih i kognitivnih procesa smatra se odgovornošću škole, a ne vanjskih vrednovatelja. Većina finških škola priznaje neke nedostatke kao što su usporedivost i konzistencija kada je u pitanju učiteljevo vrednovanje učenikovog rada. U isto vrijeme vanjsko vrednovanje često smatraju lošim jer može dovesti do teškoća. Ove teškoće, prema učiteljima, uključuju sužavanje kurikuluma, poučavanje za ispitivanje i nezdravo natjecateljstvo među školama i učiteljima. Finska nacionalna strategija za vrednovanje učenika temelji se na principu raznolikih dokaza u kojima se rezultati pisanih ispita promatraju samo kao jedan dio cjeline (Sahlberg 2012.). Finci su, naviknuti na kulturu povjerenja, razvili društvenu mrežu za istraživačku i obrazovnu politiku među nacionalnim vlastima, sveučilištima, školama i organizacijama civilnog društva. Kroz obrazovnu politiku koju je donijelo Ministarstvo obrazovanja i implementiralo to isto Ministarstvo ili Finski nacionalni odbor za obrazovanje (OPH – Finnish National Board of Education), Finci provode tri tipa vrednovanja: nacionalno vrednovanje temeljeno na standardiziranim testovima koji se provode na jednostavnim uzorcima populacije; općinsko ili regionalno vrednovanje temeljeno na standardiziranim testovima koje se provodi na slučajnom uzorku; i školsko vrednovanje kroz testove i samovrednovanje. Čak i u slučaju nacionalnog vrednovanja, uključujući općine, Ministarstvo obrazovanja oblikuje i implementira odluke kroz sheme suradnje s lokalnim vlastima. Glavna ideja je razviti i podupirati škole, a ne ih kontrolirati (Andere 2014.).

Velika ekspanzija visokog obrazovanja bila je uobičajena pojava nakon Drugog svjetskog rata u nekoliko razvijenih zemalja, uključujući Finsku. Visoko obrazovanje u Finskoj ima mnogo sličnosti s obrazovnim sustavima drugih Zapadnih zemalja. Sve do kraja 19. stoljeća Sveučilište u Helsinkiju bilo je jedino sveučilište u Finskoj. Danas u 2015. godini postoji 14 sveučilišta i 24 veleučilišta, a Ministarstvo obrazovanja i kulture je odgovorno za gotovo sve obrazovne institucije u Finskoj (Zajda & Rust 2016.). Porastom ugleda učiteljske profesije u društvu, sve se više mladih odlučuje prijaviti na učiteljske studije, a zbog iznimno strogih selekcijskih

postupaka koje fakulteti organiziraju upisuju se samo najbolji. Obrazovanje učitelja se odvija na sveučilištima i njihovi fakulteti nude studijske programe za odgajatelje u vrtićima, učitelje razredne nastave, predmetne učitelje, strukovne učitelje i specijalne učitelje koji rade s osobama posebnih potreba. Studijski program za odgajatelje u vrtiću jedini je koji zahtijeva završen studij u trajanju od 3 godine (B.A.), dok svi ostali studiji zahtijevaju od studenata stjecanje titule magistra/magistre (M.A.) i oni traju 5 godina. Obrazovanje učitelja u Finskoj ima najmanje četiri prepoznatljive karakteristike: obrazovanje je istraživački utemeljeno i učitelji, koji se obrazuju na razini magisterija provode istraživanja i pišu znanstvene radove, i ovu praksu nastavljaju primjenjivati tijekom cijele profesionalne karijere; obrazovanje je strogo fokusirano na razvoj pedagoških sadržaja; obrazovanje učitelja je učinkovito u pripremanju učitelja da otkriju učenike s teškoćama u učenju i prilagode poučavanje njihovim potrebama; obrazovanje je učinkovito u prenošenju snažne i opsežne iskustvene komponente u školi, uključujući refleksiju na iskustveno učenje i inovativnu znanstveno utemeljenu pedagošku teoriju (McNamara, Murray & Jones 2014.).

Svijest o sve većoj složenosti učiteljske uloge urodila je brojnim analizama postojećeg stanja i prepoznavanja novih potreba u sustavu obrazovanja učitelja. Nova paradigma o njihovom obrazovanju što je nude najvažniji dokumenti u kojima je formulirana ova obrazovna politika, uključuje pretpostavku o odgovornosti poslodavca za omogućavanje kontinuiranog profesionalnog razvoja, ali isto tako i obvezu i pravo zaposlenih na cjeloživotno učenje (Vizek Vidović et.al. 2005., str. 9). Istraživački utemeljeno akademsko obrazovanje omogućilo je implementaciju još radikalnijih odluka obrazovne politike. Na primjer, poboljšanje profesionalnih kompetencija dovelo je do povećanja povjerenja u učitelje i školu po pitanju stvaranja kurikulumu, vrednovanja učenika, izvještavanja o učeničkim postignućima i poboljšanju škole. Obrazovne vlasti i donositelji odluka obrazovne politike vjeruju učiteljima te njihovoj profesionalnosti: učiteljima je omogućeno odlučivanje kako postići dobro obrazovanje za svu djecu i adolescente. Međusobno povjerenje postoji i između učitelja i roditelja (Niemi, Toom & Kallioniemi 2012.). Dobar primjer uključenosti civilnog društva u obrazovnu politiku je uloga koju igra Udruga finskih osnovnoškolskih učitelja (FPSTA – Finnish Primary School Teacher's Association). Još 1946. godine Udruga je naglasila podršku ideji o jedinstvenom općeobrazovnom sustavu. Sredinom 1950-ih Udruga je objavila vlastiti razvojni obrazovni program popraćen detaljnim, dobro argumentiranim prijedlogom za ujedinjenu, sveobuhvatni školski sustav (Sahlberg, 2012.). Nakon pet godina prijedlog je usvojen i može se reći da je upravo ovaj program bio jedan od prvih jasnih znakova da su škola

i učitelji spremni za radikalne promjene. Nacionalni program obrazovanja učitelja pokrenut je 2010. godine. Svrha programa je osigurati sistematičan razvoj kompetencija učiteljskog kadra, aktivirati one koji ne sudjeluju dovoljno u obrazovanju učitelja te poboljšati jednakost šansi za kontinuirano profesionalno obrazovanje i usavršavanje. Inicijalno obrazovanje učitelja, indukcija i stručno usavršavanje čine kontinuum sadržaja koji njeguju profesionalni rast i razvoj učiteljske karijere (Ministry of Education and Culture 2012.).

Finska je uspješno implementirala istraživanje, znanje o sadržajima nastavnih predmeta, didaktici i praksi u programe obrazovanja učitelja. Današnja obrazovna politika u Finskoj je rezultat tridesetogodišnjeg sistematičnog, uglavnom namjernog razvoja koji je stvorio kulturu raznolikosti, povjerenja i poštovanja unutar finskog društva i unutar njihovog obrazovnog sustava. Neke od uspješnih praksi u Finskoj kada je u pitanju obrazovanje učitelja su: razvoj strogih, istraživački utemeljenih programa obrazovanja učitelja koji pripremaju učitelje u sadržajima, pedagogiji i teoriji poučavanja kao i osposobljavanje za samostalno provođenje istraživanja i stvaranje kreativnih pedagoških rješenja u poučavanju; značajna financijska potpora obrazovanju učitelja, profesionalnom razvoju, prihvatljivim plaćama te dobrim radnim uvjetima; stvaranje ugledne profesije u kojoj učitelji imaju značajan autoritet i autonomiju, uključujući odgovornost za stvaranje kurikuluma i vrednovanje učenika koje ih potiče na stalnu analizu i poboljšavanje prakse (OECD 2012.).

Neke od odluka obrazovne politike koji će odgovoriti na izazove u obrazovanju učitelja za period 2011.-2016. godine glase (Ministry of Education and Culture 2012.):

- Postoji potreba povećanja obrazovanja razrednih učitelja, učitelja za rad s osobama posebnih potreba i odgajatelja u vrtićima. Trenutni broj predmetnih učitelja trebao bi se smanjiti uz iznimku za učitelje engleskog jezika i tjelesno-zdravstvene kulture. Obrazovanje strukovnih učitelja treba se povećati, osobito u području društvenih službi, zdravstvu i tehnologiji, komunikacijama i transportu.

- Sveučilišta i veleučilišta će ojačati istraživačku komponentu u obrazovanju učitelja, koristeći postojeći potencijal u cijeloj akademskoj zajednici. Institucije za obrazovanje učitelja će se nastaviti razvijati.

- Prioritetni sadržaji u obrazovanju učitelja biti će jednakost šansi za obrazovanje; poučavanje i vođenje učenika s posebnim potrebama; razvoj okoline za učenje; korištenje ICT

tehnologije; traženje odgovora na pitanja multikulturalizma; suradnja između škola i obitelji te između škola i tržišta rada.

- Stručno profesionalno usavršavanje koje financira vlada staviti će fokus na obrazovanje koje će pripremiti učitelje i druge odgajatelje za rad s različitim skupinama ljudi; naglasak će biti i na prevenciji socijalnog isključivanja te će se promovirati znanja i vještine potrebne u multikulturalnom društvu; fokus će biti i na znanju o svijetu rada i korištenju različitih okruženja učenja i ICT tehnologije.

Rezultati vrednovanja i očekivani ishodi indiciraju postojanje ključnih obrazovnih potreba u četiri sektora obrazovanja učitelja. Ove potrebe uključuju selekcijske procedure, pedagoške predmete, status obrazovanja učitelja i njihovo kontinuirano stručno usavršavanje (OECD 2003.). Zahtjevna priroda poučavanja i obrazovnog rada zahtijeva da učitelji redovito nadograđuju i razvijaju svoje profesionalne vještine. Razvojni program zahtijeva reformu stalnog stručnog usavršavanja po pitanju sadržaja i implementacijskih metoda kako bi osiguralo podršku u različitim fazama učiteljske karijere i školskim zajednicama. Isto tako, ono će osnaživati sposobnost učitelja da se nose s izazovima u svom poslu.

7. Zaključak

Finska je danas moderna i uspješna industrijska zemlja. Nakon gospodarske krize u ranim 1990-ima, ova je po broju stanovnika relativno mala zemlja, uspjela vlastitim snagama iznaći rješenja za oporavak. Njenom razvoju uvelike je pridonijela reforma obrazovnog sustava. Obrazovanje u ovoj zemlji ima jako visok status i važnu ulogu. Djeca u Finskoj kreću u školu s navršenih 7 godina starosti, obvezno obrazovanje traje 9 godina, a postoji i opcija dobrovoljnog pohađanja 10. razreda ukoliko to učenik želi, najčešće zbog stjecanja boljih ocjena kako bi si povećao šanse upisa u željenu srednju školu. Nakon završetka obveznog obrazovanja, svi učenici imaju pravo pohađanja srednje škole koja traje do 4 godine, ovisno o obrazovnom programu koji odaberu (gimnazija ili strukovna škola).

Finci, za razliku od većine drugih zemalja, imaju mišljenje da je potrebno ulagati u znanje jer znanje je kapital. Ulaganje u druge sektore bi bez obrazovanja donijelo samo kratkotrajan uspjeh. Finska je ostvarila ono što se vrlo često čini nemoguće, a to je besplatno školovanje jednako za sve, te osim toga potiče svoje stanovnike na obrazovanje jer ono je ključ uspjeha. Kako bi obrazovanje bilo uspješno potrebno je imati kvalitetan učiteljski kadar u čije obrazovanje Finci ulažu puno napora. Osobe koje se odluče za učiteljsku profesiju prolaze niz rigoroznih testiranja na prijemnim ispitima kako bi se odabrali najbolji kandidati za taj posao. Motivacija, visoka razina znanja, vještina i sposobnosti neki su od glavnih faktora koji se selekcijskim postupcima procjenjuju kroz različite tipove individualnih i grupnih zadataka. Svako sveučilište ima autonomiju odabira vlastitih kriterija vrednovanja u selekcijskom postupku, ali generalno su sadržajna i strukturalna komponenta podjednake na svim sveučilištima. Mali broj upisnih mjesta je dobra taktika koju sveučilišta primjenjuju kada je u pitanju učiteljska profesija jer će iz tog razloga svi kandidati koji se prijave na učiteljske fakultete uložiti puno više truda kako bi se upisali na studij nego što će to učiniti studenti na drugim fakultetima. To je još jedna sigurnost učiteljskim fakultetima da će dobiti kvalitetne studente, a škole da će dobiti kvalitetne učitelje koji vole svoj posao. Svi ovi čimbenici u kombinaciji s čimbenicima ostalih sektora čine Finsku tako uspješnom, a učiteljsku profesiju uglednom.

Od učitelja se zahtijeva da potiču vještine i znanja, društveno-etički i psihološki rast i razvoj djece, mladih i odraslih. Zahvaljujući obrazovnoj politici i novim odlukama koje se implementiraju, održati će se kvaliteta učiteljskog kadra kojeg se smatra jednim od najvažnijih faktora uspjeha. Osim toga će se potaknuti ulaganje još više truda u poboljšavanje programa

učiteljskih studija, ugleda učiteljske profesije u društvu i cijelog obrazovnog sustava. Promatrajući obrazovnu politiku Finske, druge zemlje, a osobito zemlje u razvoju mogu naučiti na koji način organizirati gospodarstvo, ekonomiju, obrazovanje i druge sektore te baš poput Finske postići veliki uspjeh. Prijedlog na koji bi druge zemlje, a osobito Hrvatska trebale obratiti pažnju je uvođenje jednakih šansi za obrazovanje za sve svoje stanovnike jer će se time povećati broj obrazovanih, a time i kandidata za tržište rada. Osim toga, jedan od prijedloga koje bi Hrvatska trebala početi razmatrati je povećanje broja učiteljskog kadra u školama. Tome ide u prilog činjenica da u Finskoj u jednom razredu predaju dva, pa čak i tri učitelja koji se međusobno nadopunjuju i time osiguravaju učenicima lakše savladavanje gradiva i veću posvećenost svakom učeniku. Politika bi trebala prestati razmišljati samo o profitu te bi se trebala usmjeriti na učinkovitost i kvalitetu.

Za obrazovano stanovništvo potrebno je imati kvalitetan obrazovni sustav prilagođen potrebama društva. Pojava novih izazova ne smije predstavljati prepreke u održavanju kvalitete pa je važno da obrazovna politika prati potrebe društva te osmišljava i implementira nova rješenja. Ovim radom su na jednom mjestu prikupljene i sistematično organizirane informacije o obrazovnom sustavu u Finskoj s naglaskom na selekcijskim postupcima pri odabiru kandidata za učiteljske studije. Smatram da sam na taj način doprinio boljem shvaćanju ovog obrazovnog sustava i specifičnih selekcijskih postupaka na učiteljskim fakultetima te da će rad potaknuti nova istraživanja o ovoj i/ili sličnim temama.

8. Sažetak

Finski obrazovni sustav je danas jedan od vodećih, i mnogi ga smatraju jednim od najboljih školskih sustava. Posljedice drugog svjetskog rata i gospodarska kriza bili su čimbenici koji su Finsku doveli do raskrižja na kojem je morala odlučiti između uspjeha i nastavka životarenja i nezadovoljstva. Svojim naporima uspjela se uspeti na vrh i postati uzor drugim zemljama kako postati uspješan. Učitelji imaju veliku ulogu u prenošenju znanja, a da bi se postalo učitelj potrebno je uložiti mnogo truda i energije, osobito zato jer su učiteljski fakulteti iznimno selektivni i samo najbolji od najboljih ih uspiju upisati. Obrazovanje započinje vrtićem i predškolom koji nisu obvezni u Finskoj te ovisno o ambicioznosti pojedinca, formalno obrazovanje traje sve do fakulteta. Kao jedna od najpoželjnijih je učiteljska profesija i njihovi su fakulteti jako selektivni pa samo vrlo mali postotak prijavljenih upiše ovaj studij. Razlog ovoj selektivnosti je želja za kvalitetnim, uspješnim učiteljima kako bi i dalje postizali visoke rezultate. Selekcija koja se provodi promatra učenikov opći uspjeh u prethodnom školovanju, rezultate državne mature, sudjelovanje u izvanškolskim i izvanastavnim aktivnostima. Osim toga, učiteljski fakulteti organiziraju dodatna ispitivanja kao što su intervjui, ispiti iz određenih područja za procjenu vještina i osobina poželjnih kod učitelja te grupni zadaci. Kako bi se održala kvaliteta obrazovnog ustava obrazovna politika njegovim vrednovanjem donosi nove odluke koje će implementirati. U obrazovanju učitelja odluke obrazovne politike su osigurati dovoljan broj kadra kako bi se održala kvaliteta obrazovanja te daljnje poboljšavanje programa učiteljskih studija, ali i osiguravanje kontinuiranog stručnog obrazovanja tijekom učiteljske karijere.

Ključne riječi: Finska, obrazovni sustav, obrazovanje, selekcijski postupak, učiteljski fakulteti

Finnish education system is one of the best in the world according to the opinions of many world countries. The WWII aftermath and the great depression made Finland to make a decision whether to continue living in misery or start working hard and become successful. Because of hard work, Finland managed to climb to the top as a role model for the developing countries. Teachers have an important job of transferring their knowledge to the new generations, and to become a teacher, one must put a lot of effort and energy, especially because teacher faculties are highly selective so only the best of the best manage to enrol there. Formal education starts with kindergarten and preschool and depending on one's ambitions it can last until the end of college. In Finland, the teaching profession is considered prominent and teacher education faculties are highly selective so only a small percentage of the candidates manage to become teachers. The reason behind this selectivity is the aspiration to get quality, successful teachers so the Finnish students can continue to get high scores in international examinations. Several elements are taken into account, such as the candidate's previous school success, national matriculation results and extracurricular activities. Besides that, teacher education faculties organise additional examinations that include interviews, examinations in different subjects and group tasks in order to observe the candidate's knowledge, skills and abilities that are desired in teaching profession. In order to maintain the quality of the education system, Finnish education policy make new agendas that will be implemented. Education policies in teacher education are made to ensure enough teachers in order to maintain the quality of education and further development of teacher education as well as continuing teacher education throughout their careers.

Keywords: Finland, education system, education, selection process, teacher education faculties

9. Literatura

Andere, E. M. (2014). *Teachers' perspectives on Finnish school education: Creating learning environments*. Switzerland: Springer

Andere, E. M. (2015). Are teachers crucial for academic achievement? Finland educational success in a comparative perspective. *Education Policy Analysis Archives*, 23 (39)

Andersson, J. O. (2008). Finland – Twelve Points!. *Research on Finnish Society* (1), 59-69. Dostupno na: http://www.finnresearch.fi/rfs2008_01_a5_59_69_andersson.pdf, pristuplje no: 12.2.2016.

Auguste, B., Kihn, P., Miller, M. (2010). *Closing the talent gap: Attracting and retaining top-third graduates to careers in teaching*. London: McKinsey & Company.

Barber, M, Mourshed, M. (2007). *The McKinsey report: How the world's best performing school systems come out on top*. London: McKinsey & Company.

Bogosavljević, R. (2008). Suvremene koncepcije profesionalne pripreme i obrazovanja učitelja. *Školski vjesnik*. 57 (3-4), 259-285

Damjanović, R. (2010). Finski obrazovni sustav. *Metodički ogledi*. 17 (1–2), 201–224.

Department of Education (2010). *The importance of Teaching*. UK: The Stationery Office Limited. Dostupno na: <https://www.gov.uk/government/publications/the-importance-of-teaching-the-schools-white-paper-2010>, pristupljeno: 12.2.2016

Eurydice. *Description of education system: Finland*, http://www.oph.fi/download/124284_Education_system_of_Finland.pdf, pristupljeno: 24.1.2016.

Eurydice (2010). *Focus on Higher Education in Europe 2010: The Impact of the Bologna Process*. Dostupno na: <http://bookshop.europa.eu/en/focus-on-higher-education-in-europe-2010-pbEC3210233/>, pristupljeno: 12.2.2016

Horner, W., Dobert H., Reuter, L.R., von Kopp, B. (2015). *The education systems of Europe*. Springer International Publishing

Jakku-Sihvonen, R., Niemi, H. (2006). *Research-based teacher education in Finland – Reflections by Finnish teacher educators*. Finnish Educational Research Association

Lavery, J. (2006). *The history of Finland*. Greenwood Press: Westport

Lewis, R. D. (2005). *Finland, Cultural Lone Wolf*. Intercultural Press: Yarmouth

Lewis, R. D. (2006). *When cultures collide: Leading across cultures*. Boston, London: Nicholas Brealey International

Lukaš, M., & Samardžić, D. (2015). Admission requirements for teacher education as a factor of achievement. U *SGEM2015, 2nd International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts SGEM2015, Conference Proceedings, 1 (2), Psychology & Psychiatry, Sociology & Healthcare, Education*. Sofia, Bulgaria: STEF92 Technology. 17-24

Malaty, G. (2004). *Mathematics Teacher Training in Finland*. University of Joensuu. Dostupno na: http://www.cimm.ucr.ac.cr/ciaem/articulos/sistema/politicas/Mathematics%20teacher%20training%20in%20Finland.*Malaty,%20George.*Malaty,G_%20Matematics%20teacher%20training%20in%20finland.doc, pristupljeno: 2.7.2016.

Malinen, O.P., Vaisanen, P., Savolainen, H. (2012). Teacher education in Finland: a review of a national effort for preparing teachers for the future. *The Curriculum Journal*, 23 (4). 567-584

Matijević, M. (2006). Ocjenjivanje u finskoj obveznoj školi. *Odgojne znanosti*, 2/8, 469-495, Zagreb

McNamara, O., Murray, J., Jones, M. (2014). *Workplace learning in teacher education – International practice and policy*. New York: Springer

Mikkola, A. *Finnish Teacher Education and Research*. Dostupno na:
<http://entep.unibuc.eu/documents/publications/RoleOfStudies/2001UmeaConference.pdf#page=100>, pristupljeno: 12.2.2016.

Ministry of Education and Culture (2012). *Education and research 2011-2016: A development plan*. Reports of the Ministry of Education and Culture. Finland

Ministry of Education and Culture (2015). *Shematski prikaz finskog obrazovnog sustava*. Dostupno na
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/koulutusjaerjestelmae/liitteet/finnish_education.pdf, pristupljeno: 24.1.2016.

Moon, B., Vlăsceanu, L., Barrows, C. (2003). *Institutional approaches to teacher education within higher education in Europe: Current models and new developments*. Bucharest: Unesco – Cebes

Mrnjauš, K., Rončević, N., Ivošević, L. (2013). *(Inter)Kulturalna dimenzija u odgoju i obrazovanju*. Rijeka: Filozofski fakultet

Niemi, H. (2015). Teacher Professional Development in Finland: Towards a More Holistic Approach. *Psychology, Society, & Education*, 7 (3). University of Helsinki. 279-294

Niemi, H., Toom, A., Kallioniemi, A. (2012). *Miracle of education. The principles and practices of teaching and learning in Finnish schools*. Rotterdam: Sense Publishers

Nordic Council of Ministers (2009). *Comparative study of Nordic teacher-training programmes*. Copenhagen: Norden

OECD (2003). *Attracting, developing and retaining effective teachers: Country background report for Finland*. Dostupno na: <http://www.oecd.org/edu/school/5328720.pdf>, pristupljeno:10.7.2016.

OECD (2011). *Lessons from PISA for the United States*. Strong performers and successful reformers in education. PISA: OECD Publishing

OECD (2012.). *Lessons from PISA for Japan*. Strong performers and successful reformers in education. PISA: OECD Publishing

OECD (2013). *PISA 2012 Results: What Makes Schools Successful? Resources, Policies and Practices*. (IV), PISA: OECD Publishing

OECD (2014). *Lessons from PISA for Korea*. Strong performers and successful reformers in education. OECD Publishing

Paksuniemi, M. (2013). *The Historical Background of School System and Teacher Image in Finland*. Frankfurt: Peter Lang Edition

Palekčić, M. (2008). Uspješnost i/ili učinkovitost obrazovanja nastavnika. *Odgojne znanosti*, 10 (2). Zagreb. 403-423

Phillips, D. A. (2008). *Finland*. New York: Chelsea House

Sahlberg, P. (2012). *Lekcije iz Finske: Što svijet može naučiti iz obrazovne promjene u Finskoj*. Zagreb: Školska knjiga

Swallow, D. (2011). *Culture shock! A survival guide to Customs and Etiquette: Finland*. Tarrytown, NY: Marshall Cavendish Editions

Tubbs, S. (2012). *Komunikacija – principi i konteksti*. Beograd: Clio

Valenčić Zuljan, M., Vogrinc, J. (2011). *European Dimensions of Teacher Education – Similarities and Differences*. Ljubljana : Faculty of Education ; Kranj : The National School of Leadership and Education

Valjarvi, J., Kupari, P., Linnakyla, P., Reinikainen, P., Sulkunen, S., Tornroos, J., Arffman, I. (2003). *The Finnish success in PISA – And some reasons behind it*. Institution of Education: University of Jyväskylä.

Valli, R., Johnson, P. (2007). Entrance examinations as gatekeepers. *Scandinavian Journal of Education Research*, 51 (5). 493-510

Vizek Vidović, V., Vlahović-Štetić, V., Pavin, T., Rijavec, M., Miljević-Ridički, R., Žižak, A. (2005). *Cjeloživotno obrazovanje učitelja i nastavnika: Višestruke perspektive*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Zajda, J., Rust, V. (2016). *Globalisation and higher education reforms*. Switzerland: Springer